

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lema Mamuzai & Tiina Rajala

MUSLIMINUORET VAASASSA

Haasteet kahden kulttuurin välillä

Sosiaali- ja terveysala
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Lema Mamuzai ja Tiina Rajala
Opinnäytetyön nimi	Musliminuoret Vaasassa. Haasteet kahden kulttuurin välillä
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	70 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ann-Sophie Blomqvist

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vaasalaisten muslimitaustaisten maahanmuuttajanuorten haasteita kahden kulttuurin välillä. Tutkimuksessa selvitettiin minkälaisia haasteita musliminuoret kohtaavat Suomessa ja sitä, miten he kotoutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi tarkasteltiin miten kulttuurierot, ennakkoluulot sekä rasismi vaikuttavat kotoutumiseen. Tutkimuksessa pohdittiin myös miten muslimitaustaisia maahanmuuttajanuoria voitaisiin auttaa integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan

Tutkimuksessa on otettu esille kolme keskeistä teoriaa: kotoutuminen, suomalainen kulttuuri ja muslimikulttuuri. Opinnäytetyössä käsiteltiin teoriaa liittyen myös integroitumiseen, kulttuurishokkiin, maahanmuuttoon, rasismiin ja monikulttuurisuuteen sekä maahanmuuttopolitiikkaan Suomessa. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen eli laadullinen ja tutkimus toteutettiin kyselylomakkeiden avulla. Kohderyhmänä olivat 18–26-vuotiaat musliminuoret Vaasan alueen toiseen asteen kouluista.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että muslimitaustaiset maahanmuuttajanuoret kokivat haasteena suomen kielen oppimisen, ikävät kokemukset rasismista ja kulttuurien erojen aiheuttamat ristiriidat perheen sisällä. Nuoret, jotka olivat tulleet Suomeen jo lapsena tai viettäneet maassa useamman vuoden, kokivat että heillä ei ollut vaikeuksia kahteen kulttuuriin sopeutumisessa. Nuorten mielestä omat kulttuuriperinteet tulee säilyttää ja omaa uskontoa harjoittaa. Kuitenkin kulttuurien erojen tiedostamista pidettiin tärkeänä.

Vastaajien mielestä kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista helpottaisi yhteiskuntatietous eli opiskelu ja tiedon lisääminen, sekä naisten aseman vahvistaminen. Myös oma ennakkoluulottomuus vaikuttaa nuorten mielestä sopeutumiseen. Uuteen kulttuuriin ja ihmisiin tutustuminen sekä kielen opiskelu nähtiin tärkeänä.

Avainsanat	kotoutuminen, islam, maahanmuuttajanuori, haasteet, kulttuuri
------------	---

ABSTRACT

Authors	Lema Mamuzai and Tiina Rajala
Title	Muslim Adolescents in Vaasa. Challenges between Two Cultures
Year	2013
Language	Finnish
Pages	70 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ann-Sophie Blomqvist

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what kind of challenges adolescent immigrants with Muslim background are facing while living between two cultures in Vaasa. The focus was on finding out what kind of challenges Muslim adolescents are facing in Finland and how they integrate in to Finnish society. A further purpose was to study how cultural differences, prejudices and racism affect integration. Also the possibilities to promote Muslim adolescents integration were discussed.

Three different theories are looked at in this bachelor's thesis: integration, Finnish culture and Muslim culture. Also the theoretical bases of integration, cultural shock, immigration, racism, multiculturalism and immigration policy in Finland are looked at. The study was qualitative and the study was carried out with questionnaires. The target group included the Muslim adolescents between the ages 18 to 26 in upper secondary education.

The results show that immigrant adolescents with Muslim background experienced that the greatest challenges for them were Finnish language, racism and difficulties in families due to cultural differences. The adolescents, who had come to Finland at a very young age or had been in Finland for some years, felt that they did not have any problems in adapting themselves to two cultures. The adolescents felt that it is important to have your own cultural heritage and practice your own religion. It is important, though, to be aware of the cultural differences.

According to the respondents, integration and adaptation to new culture would be easier if the immigrants knew more about society i.e. they would have the possibility to study, get more information and if the women's position was strengthened. Also being unprejudiced makes integration easier according to the adolescents. Getting to know the new culture and people and studying the language were considered to be important for the integration.

Keywords	Integration, Islam, immigrant adolescent, challenges, culture
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	9
2	MAAHANMUUTTO	11
2.1	Maahanmuuttokäsitteet	11
2.2	Maahanmuutto Suomessa	13
2.3	Suomen maahanmuuttopolitiikka	14
2.4	Maahanmuuttoon vaikuttavat lait Suomessa	15
2.5	Maahanmuuttajat Vaasassa	16
2.5.1	Lisääntynyt monikulttuurisuus tuo haasteita	16
3	KOTOUTUMINEN	18
3.1	Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistäviä toimenpiteitä ja palveluita	18
3.2	Kulttuurisokki ja kotoutumisprosessin eri vaiheet	20
3.3	Vaasan kotoutumispalvelut	22
3.3.1	Kotoutumista edistävät hankkeet	22
4	KULTTUURI	24
4.1	Kulttuurien erot	24
4.2	Monikulttuurisuus	26
4.3	Suomalainen kulttuuri	26
4.3.1	Uskonnon vaikutus Suomessa	26
4.3.2	Suomalaiset tavat ja tapakulttuuri	27
4.3.3	Suomalaisten kommunikointi	28
4.3.4	Tasa-arvo ja perhesuhteet Suomessa	28
4.3.5	Suomalaisten maahanmuuttoasenteet	29
4.3.6	Median vaikutus suomalaisten asenteisiin	30
4.4	Islamilainen kulttuuri	31
4.4.1	Pukeutumistapa	32
4.4.2	Ramadan – Paasto	32
4.4.3	Erilainen ruokavalio	33

4.4.4	Miehen ja naisen roolit avioliitossa.....	33
4.4.5	Avioliiton merkitys islamilaisessa kulttuurissa.....	34
4.4.6	Alkoholinkäyttö	34
4.5	Kolmas kulttuuri	34
5	MAAHANMUUTTAJIEN HAASTEET	36
5.1	Rasismi.....	38
5.2	Rasismien vähentäminen	40
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN.....	41
6.1	Tutkimusmenetelmät.....	41
6.2	Aineiston kerääminen ja analysointi	42
6.3	Validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys	43
7	TUTKIMUSTULOKSET	44
7.1	Vastaajien ikä.....	44
7.2	Suomessa oloaika.....	45
7.3	Uskonto ja kulttuuri	46
7.4	Uskonnon ja kulttuurin näkyvyys arjessa	47
7.5	Sopeutuminen	48
7.6	Mikä on tehnyt sopeutumisesta helppoa tai vaikeaa.....	49
7.7	Kokemus rasismista	51
7.8	Kokemus kantaväestön suhtautumisesta.....	52
7.9	Kulttuurien väliset erot	53
7.10	Kieli, arvot ja tavat.....	54
7.11	Kotoutumisen ja sopeutumisen helpottaminen	55
7.12	Tulevaisuuden näkymät	56
7.13	Neuvoja kotoutumisvaiheessa oleville nuorille	58
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	62
9	POHDINTA.....	64
	LÄHTEET	65
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien erot	s. 25
Kuvio 1. Ikä?	s. 44
Kuvio 2. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?	s. 45
Kuvio 3. Miten läheinen Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri on sinulle?	s. 46
Kuvio 4. Kysymyksen 4. vastausten teemoittelu	s. 47
Kuvio 5. Kerro miten islamin uskonto ja muslimien kulttuuri näkyvät arjessasi?	s. 47
Kuvio 6. Onko ollut vaikea sopeutua suomalaiseen kulttuuriin?	s. 48
Kuvio 7. Kysymyksen 6. vastausten teemoittelu	s. 49
Kuvio 8. Mikä on tehnyt sopeutumisesta helppoa?	s. 50
Kuvio 9. Mikä on tehnyt sopeutumisesta vaikeaa?	s. 50
Kuvio 10. Kysymyksen 7. vastaajien määrä	s. 51
Kuvio 11. Kysymyksen 7. vastausten teemoittelu	s. 51
Kuvio 12. Kysymyksen 8. vastausten teemoittelu	s. 52
Kuvio 13. Miten mielestäsi kantaväestö suhtautuu sinun muslimitaustaasi?	s. 52
Kuvio 14. Kysymyksen 9. vastaajien määrät	s. 53
Kuvio 15. Millä tavoin olet kokenut haasteelliseksi oman	

ja suomalaisen kulttuurin erot?	s. 53
Kuvio 16. Kysymyksen 10. vastausten teemoittelu	s. 54
Kuvio 17. Miten olet omaksunut kahden eri kulttuurin kielet, arvot ja tavat?	s. 54
Kuvio 18. Kysymyksen 11. vastausten teemoittelu	s. 55
Kuvio 19. Mikä mielestäsi helpottaisi kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista?	s. 56
Kuvio 20. Kysymyksen 12. vastausten teemoittelu	s. 57
Kuvio 21. Minkälaisena näet tulevaisuutesi Suomessa?	s. 57
Kuvio 22. Kysymyksen 13. vastausten teemoittelu	s. 59
Kuvio 23. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen, liittyen opiskeluun?	s. 60
Kuvio 24. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen, liittyen harrastuksiin ja vapaa-aikaan?	s. 60
Kuvio 25. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen, liittyen ihmissuhteisiin?	s. 61
Kuvio 26. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen, liittyen oman kulttuurin ylläpitämiseen?	s. 61

LIITELUETTELO**LIITE 1.****LIITE 2.**

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on ” Musliminuoret Vaasassa. Haasteet kahden kulttuurin välillä”. Valitsimme aiheen, koska se on ajankohtainen ja nousee hyvin usein esiin sosiaalipalvelutyössä sekä asiakkaita kohdatessa. Tutkimuksemme pohjalta toivoimme saavamme lisätietoa maahanmuuttajanuorten kokemuksista, joita voisimme hyödyntää tulevaisuuden työelämässä maahanmuuttajien tai nuorten parissa työskennellessä.

Tarkoituksenamme oli selvittää minkälaisia haasteita musliminuoret kohtaavat Suomessa ja sitä, miten he kotoutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi tarkastelimme miten kulttuurierot, ennakkoluulot sekä rasismi vaikuttavat kotoutumiseen. Pohdimme myös miten muslimitaustaisia maahanmuuttajajoukkoja voitaisiin auttaa integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tutkimuksen kohderyhmä oli Vaasan kaupungin toiseen asteen kouluista; Vaasan ammattiopistolta, Vaasan Lyseon lukioista sekä Vaasa Opistolta. Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeiden avulla. Tutkimus oli rajattu maahanmuuttajataustaisiin musliminuioriin Vaasan alueella, jotka olivat asuneet maassa yli kolme vuotta. Ikäryhmältään haastateltavat olivat 18–26-vuotiaita, koska tästä ikäryhmästä löytyi jo kotoutuneita maahanmuuttajajoukkoja, jotka hallitsivat hyvin suomen kielen. Tutkimukseen saimme 16 vastaajaa eri kouluista.

Tutkimuksessamme otimme esille kolme keskeistä teoriaa; kotoutuminen, suomalainen kulttuuri ja muslimikulttuuri. Opinnäytetyössä käsittelemme teoriaa liittyen myös integroitumiseen, kulttuurishokkiin, maahanmuuttoon, rasismiin ja monikulttuurisuuteen sekä maahanmuuttopolitiikkaan Suomessa.

Opinnäytetyöntekijöinä oletimme, että muslimitaustaisten maahanmuuttajajoukkojen suurimpana haasteena on sopeutuminen uuteen kulttuuriin sekä yhteiskuntaan, mutta samalla olla unohtumatta omaa etnistä taustaansa. Maahanmuuttajajoukko joutuvat elämään kahden kulttuurin välillä, joka saattaa tuoda ristiriitoja heidän arkielämäänsä sekä vaikuttaa heidän identiteettinsä muodostumiseen.

Tutkimuksen pohjalta tehdään tuotos Vaasan Reimariin digitaalisen tarinan tai videon muodossa, joka on suunnattu kotoutumisvaiheessa oleville maahanmuuttajanuorille. Tuotoksen tarkoituksena on edistää maahanmuuttajanuorten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja siinä tulee olemaan neuvoja sekä ohjeita musliminuorille jo kotoutuneilta maahanmuuttajanuorilta.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa nousi esiin, että muslimitaustaiset maahanmuuttajanuoret kokivat haasteena suomen kielen oppimisen, ikävät kokemukset rasismista ja kulttuurien erojen aiheuttamat ristiriidat perheen sisällä. Nuoret jotka olivat tulleet Suomeen jo lapsena tai viettäneet maassa useamman vuoden, kokivat että heillä ei ollut haasteita kahteen kulttuuriin sopeutumisessa. Opinnäytetyöme liitteenä on saatekirje ja kyselylomakepohja.

2 MAAHANMUUTTO

Kaikki henkilöt, jotka astuvat maansa rajojen ulkopuolelle ovat ulkomaalaisia. Ulkomaalainen on henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta ja näitä ovat esimerkiksi turistit ja ulkomaiset opiskelijat. (Räty 2002, 11.)

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jolla kuvataan kaikkia toisesta maasta toiseen maahan muuttaneita henkilöitä. Maahanmuuttajaksi määritellään yleensä sellainen henkilö, joka asettuu toiseen maahan, esimerkiksi Suomeen vuodeksi, pidemmäksi ajaksi tai pysyvästi. (Kuka on maahanmuuttaja 2013.) Maahanmuuttajalla voidaan joskus viitata myös sellaiseen henkilöön, joka on syntynyt Suomessa, mutta jonka vanhemmat tai toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen toisesta maasta, eli he ovat niin sanottuja toisen sukupolven maahanmuuttajia. (Maahanmuuttajat 2013.)

Maahanmuuton yleisimmät syyt ovat esimerkiksi työ, avioliitto, pakolaisuus tai paluumuutto. Maahanmuuttaja voi halutessaan hakea Suomen kansalaisuutta, mikäli hän on jatkuvasti asunut Suomessa ainakin viisi vuotta. Kansalaisuuden saamisesta huolimatta hänen äidinkieltensä, uskontonsa ja etninen identiteettinsä ei muutu. (Räty 2002, 11, 13–14.)

2.1 Maahanmuuttokäsitteet

Suomessa maahanmuuttaja voi olla pakolainen, kiintiöpakolainen, turvapaikanhakija, paluumuuttaja ja siirtolainen. *Pakolainen* on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella ja hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksista, sodasta ja levottomuuksista johtuen. Pakolainen usein pelkää joutuvansa vainotuksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa, poliittisen mielipiteensä tai yhteiskunnallisen asemansa perusteella. (Pakolaisneuvonta ry 2013.)

Ulkomaalaislaissa on säädetty, että pakolainen on henkilö, joka on saanut Geneven pakolaissopimuksessa määritellyn turvapaikan eli pakolaisen statuksen. Toi-

sin sanoen viitataan usein kaikkiin niihin henkilöihin, joilla on suojeluperusteinen oleskelulupa. (Pakolaisneuvonta ry 2013.)

Kiintiöpakolainen on pakolainen, joka on lähtenyt kotimaastaan tai pysyvästä asuinmaastaan toiseen maahan, johon hän kuitenkin ei kuulu eikä voi asua pysyvästi. Tällainen henkilö voidaan ottaa uudelleen sijoitettavaksi kolmanteen maahan, eli pakolaiskiintiöön. Suomeen otetaan pakolaiskiintiössä henkilöitä uudeleen sijoitusta varten, joiden UNHCR (yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu) katsoo olevan kansainvälisen suojelun tarpeessa. (Maahanmuuttovirasto 2013.)

Kiintiöpakolaisia vastaanottavia maita on nykyisin noin kaksikymmentäviisi. Suomessa eduskunta päättää joka vuosi valtion talousarvion hyväksymisen yhteydessä, kuinka monta kiintiöpakolaista Suomi sitoutuu ottamaan. Vuodesta 2001 alkaen Suomeen otettavien kiintiöpakolaisten määrä on ollut yhteensä 750 henkilöä vuodessa. (Maahanmuuttovirasto 2013.)

Turvapaikanhakija on maahanmuuttaja, joka hakee turvaa vieraasta maasta. Suomesta maahanmuuttaja voi hakea turvapaikkaa joko heti rajalta tai poliisilta maahantulon jälkeen. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus, mikäli häntä uhkaa epäinhimillinen kohtelu kotimaassaan. Edellä mainittu status perustuu esimerkiksi henkilökohtaiseen vainoon. (Pakolaisneuvonta ry 2013.)

Oleskeluluvan on mahdollista saada myös humanitaarisen suojelun perusteella, mikäli nähdään, ettei hakijan lähtömaan tilanne ole turvallinen. Tilanne lähtömaassa voi johtaa siihen, että henkilö joutuu oikeudenloukkausten tai erottelemattoman väkivallan kohteeksi. Suomen laissa säädetään, että hakijalle voidaan myöntää myös tilapäinen tai yksilöllisistä inhimillisistä syistä johtuva oleskelulupa. (Pakolaisneuvonta ry 2013.)

Paluumuuttaja on henkilö, joilla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen. Hän voi tulla Suomeen tietyin edellytyksin ja saada oleskeluluvan. Luvan saamiseksi ei tarvitse olla muita syitä, kuten esimerkiksi työnteko tai opiskelu. Oleskeluluvan saaminen ei ole kuitenkaan niin helppoa. Siihen vaikuttaa

suomalaisten sukujuurien vahvuus ja läheisyys. Oleskelulupa ei voi saada, mikäli sukujuuret ovat useampien sukupolvien takana. Suomalaisten sukujuurten tai Suomeen läheisen yhteyden perusteella oleskeluluvan saavat jaetaan usein seuraaviin kahteen ryhmään: inkerinsuomalaisiin eli entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin tai muun suomalaiseen syntyperään, jotka ovat entisiä Suomen kansalaisia ja henkilöihin, jotka ovat syntyperäisten Suomen kansalaisten jälkeläisiä. (Maahanmuuttovirasto 2013.)

Siirtolaisella tarkoitetaan sekä maahanmuuttajaa että maastamuuttajaa. Nämä henkilöt muuttavat tarkoituksella maasta pysyvästi toiseen maahan, esimerkiksi töiden takia. Tämä ei kuitenkaan tarkoittaa sitä, että heillä on valmis työpaikka. (Ihmisoikeudet.net 2013.)

2.2 Maahanmuutto Suomessa

Suomi on ollut monikulttuurinen maa jo kauan, vaikka sitä ei tuoda kovin paljon esille tämän päivän maahanmuuttokeskustelussa. Liebkind (2000, 171) kirjoittaa, että Suomessa oli jo vuonna 1922 noin 33500 venäläistä, itäkarjalaista ja inkeriläistä pakolaista. Suomea pidetään yksikulttuurisena maana, vaikka kantaväestön lisäksi suomalainen kulttuuri edustaa myös useita kauan maassa asuneita vähemmistöjä, kuten suomenruotsalaisia, saamelaisia ja romaneita. (Räty 2002, 77).

Monikulttuurisuus ja monikielisyys ovat lisääntyneet Suomessa koko ajan huimaa vauhtia. Järjestelmällinen maahanmuutto käynnistyi 1980-luvulla, kun vuonna 1986 Suomeen vastaanotettiin 100 kiintiöpakolaista Kaakkois-Aasian pakolaisleireiltä. Sen jälkeen 1990-luvulla pakolaisia alkoi tulla huomattavasti enemmän, jonka seurauksena perustettiin vastaanottokeskuksia valtion sekä Punaisen Ristin toimesta. (Räty 2002, 133.)

Suomesta on tullut varsinainen maahanmuuttokohde vasta 2000-luvulla Euroopan Unionin laajentumisen ja ihmisten liikkuvuuden helpottumisen myötä. Vuosina 2007 ja 2008 tehtiin Suomessa uusi maahanmuuttoennätys; vuonna 2008 maahanmuuttajia oli 15 500 henkilöä. (Kuka on maahanmuuttaja 2011.) Vuonna 2010 Suomessa asui 248 100 ulkomailla syntynyttä, 168 000 ulkomaankansalaista ja

224 400 vieraskielistä henkilöä. Luokitteluperusteesta riippuen maahanmuuttajien osuus koko väestöstä oli 3,1 - 4,6 prosenttia. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 38.)

2.3 Suomen maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttopolitiikkaan Suomessa vaikuttaa kansainväliset säädökset ja lait. Vuonna 1951 laadittiin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) pakolaissopimus eli Geneven sopimus. Suomi allekirjoitti sopimuksen vuonna 1968. Sopimuksen allekirjoittaneet maat sitoutuvat vastaanottamaan turvapaikanhakijoita ja käsittelemään näiden hakemukset. Lisäksi maat ottavat vastuun pakolaisten huolehtimisesta. (Räty 2002, 25.) Kansainvälinen pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus CRSR (The Convention relating to the Status of Refugees) velvoittaa valtioita avustamaan niiden alueelle saapuvia pakolaisia, ja sopimuksen toteuttamisessa valtioiden tulee tehdä yhteistyötä YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n kanssa. Kansallisella tasolla Suomen humanitaarinen toiminta perustuu ulkoasianministeriön humanitaarisen avun linjaukseen, joka tuli voimaan vuonna 2012. (Suomen humanitääriminen toiminta 2013.)

UNHCR eli United Nations High Commissioner for Refugees toimii YK:n pakolaisasian päävaltuutettuna. UNHCR:n tehtävänä on koordinoida kansainvälisiä toimia pakolaisten suojelemiseksi ja pakolaisten ongelmien ratkaisemiseksi. Lähtökohtana on turvata pakolaisten oikeudet ja hyvinvointi. (UNHCR 2001 – 2013.) Pohjoismaiden ja Baltian toimisto sijaitsee Tukholmassa, Ruotsissa (Räty 2002, 25).

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (YK, 1951) ja siihen liitetty lisäpöytäkirja (YK, 1967) ovat Suomen pakolaispolitiikan perustana. Sopimukseen liittyy ns. palauttamiskielto, jonka mukaisesti Suomi ei voi palauttaa turvapaikanhakijaa alueelle, jossa hänen henkensä on uhattuna. (Suomen humanitääriminen toiminta 2013.)

Lisäksi Euroopan Unionin yhden pääsopimuksen eli ns. Amsterdamin sopimuksen (1999) tarkoituksena on kehittää EU:ta oikeuden ja turvallisuuden alueena. Kysei-

seen sopimukseen on liitetty myös Schengen-sopimus vapaasta liikkuvuudesta, mikä tarkoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta Schengen alueen maiden välillä. Sopimus tuli voimaan 1995 ja se otettiin osaksi EU:n säännöstöä 1999. Suomi aloitti Schengenin säännöstön soveltamisen vuonna 2001. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 69.) Schengen alueeseen kuuluvat Norja, Islanti ja Sveitsi sekä Euroopan unionin maat lukuun ottamatta Iso-Britanniaa, Romaniaa, Bulgari-aa ja Irlantia (The Schengen area and cooperation 2009).

2.4 Maahanmuuttoon vaikuttavat lait Suomessa

Suomessa maahanmuuttoon ja maahanmuuttopolitiikkaan sekä maahanmuuttajien oikeuksiin vaikuttavat useat eri lait. Näitä lakeja ovat ulkomaalaislaki, laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta, kansalaisuuslaki, yhdenvertaisuuslaki sekä uusi laki kotoutumisen edistämisestä.

Näistä keskeisimpiä lakeja maahanmuuttoon liittyen ovat ulkomaalaislaki (L 30.4.2004/301), yhdenvertaisuuslaki (L 20.1.2004/21) sekä uusi laki kotoutumisen edistämisestä (L 30.12.2010/1386) joka tuli voimaan syksyllä 2011.

Ulkomaalaislain (L 30.4.2004/301,11§) mukaan maahanmuuttajalla tulee olla selvitys maahantulonsa syystä tai oleskelun kestosta. Lisäksi hänellä tulee olla riittävät varat maassa oleskeluaan varten, eikä hän saa olla maahantulokiellossa. Maahantuloon vaaditaan myös matkustusasiakirja ja viisumi tai oleskelulupa. Ulkomaalaislain (L 30.4.2004/301,33§) on säädetty, että oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Pysyvä oleskelulupa myönnetään yleensä henkilölle joka on oleillut maassa yhtäjaksoisesti jatkuvalla oleskeluluvalla neljä vuotta.

Yhdenvertaisuuslaki (L 20.1.2004/21,6§) kieltää laaja-alaisesti syrjinnän mm. etnisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, iän, seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen perusteella.

Lain kotoutumisen edistämisestä (L 30.12.2010/1386,1§) säädetään kotoutumisen tukemisesta ja edistämisestä, sekä maahanmuuttajien osallisuuden tukemisesta. Lisäksi halutaan edistää tasa-arvoa ja eri ryhmien välistä vuorovaikutusta. Lain tavoitteena on tuoda kotouttamistoimet ja -palvelut kaikkien maahanmuuttajien

saataville, riippumatta siitä mikä on heidän oleskelunsa peruste. (Martikainen ym. 2013, 95.)

2.5 Maahanmuuttajat Vaasassa

Tällä hetkellä Vaasa on tilastojen valossa yksi monikulttuurisimmista kaupungeista Suomessa pääkaupunkiseudun lisäksi. Vaasan väkiluku 1.1.2013 oli 65 674 henkilöä, joista 4456 (6,8 %) oli muunkielisiä, kuin suomen- tai ruotsinkielisiä. Kansalaisuuden perusteella ulkomaan kansalaisia oli yhteensä 3 678 eli noin 5,6 % väestöstä. Vaasan väestö on kasvanut 2000 - 2012 välisenä aikana 4210:ellä henkilöllä, joista muunkielisten määrä on ollut 3120 henkilöä. (Kommonen 2013.) Vaasassa maahanmuuttajien määrä on siis lisääntynyt runsaasti viime vuosien aikana.

Vaasan kaupunki vastaanotti vuonna 1990 ensimmäiset kiintiöpakolaiset ja samoihin aikoihin perustettiin Vaasaan ulkomaalaistoimisto. Samana vuonna perustettiin turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus Finlands Röda Kors Österbottens svenska distrikt:in toimesta. Vastaanottokeskuksen ylläpito siirtyi vuonna 1993 Vaasan kaupungille. (Vaasan kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2008.) Sittemmin työministeriö lakkautti toiminnan 31.12.2006. Maaliskuussa 2009 Vaasan vastaanottokeskus kuitenkin avattiin uudelleen suuren kysynnän vuoksi ja paikkoja on tällä hetkellä sadalleviidellekymmenelle turvapaikanhakijalle. (Vastaanottokeskusinfo 2009.)

2.5.1 Lisääntynyt monikulttuurisuus tuo haasteita

Vaasan kaupungissa ollaan suvaitsevaisia ja maahanmuutto halutaan mahdollistaa, mutta valitettavasti myös ääriryhmät ovat nostaneet viime aikoina päätään ja konfliktit kantaväestön edustajien ja maahanmuuttajien välillä ovat lisääntyneet, vaikka myös rasismiin vastaiseen sekä monikulttuuriseen työhön on Vaasan kaupungissa panostettu, esim. Vaasan kaupungin Reimarin- nuorten tiedotus ja neuvontapisteiden sekä Suomen Punaisen Ristin toimesta. (Punaisen Ristin nuoret aktiivisina rasismia vastaan 2012.) Reimari järjestää maahanmuuttajanuorille sekä kantaväestön nuorille kerhoja ja vapaa-ajan toimintaa monikulttuurisen nuorisotyön-

tekijän johdolla, sekä ohjaa ja auttaa nuoria mieltä askarruttavissa kysymyksissä. (Reimari 2013 a.)

Ajankohtainen kakkonen teki 2010 vaasalaisten kantaväestön edustajien ja maahanmuuttajien välisistä konflikteista videon, jossa osapuolet pohtivat tulehtuneita välejä. Videon nimi on ”Kantasuomalaiset ja maahanmuuttajat sotajalalla.” (Tolppanen 2010.) Vaikka vuoden 2010 jälkeen tilanne on hiukan rauhoittunut jälleen marraskuun alussa 2012, Vaasan torilla nähtiin ääriryhmän mielenosoitus maahanmuuttoa vastaan, mikä kertoo lisääntyneestä maahanmuuton vastustamisesta (Ääriryhmä osoitti mieltä Vaasan torilla 2012).

3 KOTOUTUMINEN

Kotoutuminen on monimuotoinen prosessi, jossa on mukana maahanmuuttajan lisäksi viranomaiset ja kunta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013). *Kotoutuminen* viittaa käsitteeseen integraatio, eli jonkin osaksi tulemiseen. Viranomaispuheessa kotoutumisella viitataan maahanmuuttajan täyspainoiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Maahanmuuttaja pääsee osalliseksi taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Samalla hänelle annetaan mahdollisuus säilyttää, ylläpitää ja kehittää omaan kulttuuriinsa ja etnisyytensä liittyviä asioita. Kotoutuminen edellyttää sitoutumista ja sopeutumista sekä vähemmistöltä että valtaväestöltä. Kotoutumissuunnitelmaan on oikeutettu maahanmuuttaja, joka on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi ja hakee toimeentulotukea. Jokainen kunta itse laatii kotoutumisohjelmansa, jonka mukaan viranomaiset toimivat. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Kotouttamisella sen sijaan tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. Näitä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään kunnallisten palvelujen osana sekä työ- ja elinkeinohallinnon palveluina. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

3.1 Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistäviä toimenpiteitä ja palveluita

Suomeen tulleille maahanmuuttajille arvioidaan kotoutumisen, työllistämisen toimenpiteiden sekä palveluiden tarve. Tätä kutsutaan alkukartoitukseksi, jonka tekee joko kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto. Lisäksi maahanmuuttajille tarjotaan perustietoa liittyen suomalaiseen yhteiskuntaan ja heille myös kerrotaan, mistä muualta on mahdollista saada tukea kotoutumiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.) Maahanmuuttajaperheille annetaan erikseen tietoa ja neuvontaa, joka koskee erityisesti perheitä. Nämä ovat muun muassa erilaisia palveluita sekä lainsäädäntöä ja käytäntöä koskevaa tietoa, joka liittyy suomalaisessa yhteiskunnassa oleskeleviin perheisiin. Lapsiperheiden tärkeimpiin palveluihin kuuluu myös neuvolapalvelu, varhaiskasvatus, perusopetus ja oppilashuoltopalvelut. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.) Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumisprosessiin kuuluu

suomen tai ruotsin kielen opetus ja myös tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Opetussuunnitelmaan kuuluu myös muuta opetusta, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajan yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia sekä työelämään että jatkokoulutukseen pääsyä. Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, johon voi sisältyä myös aikaisemmin hankittujen osaamisten tunnistaminen ja tutkinnon tunnustaminen sekä ammatillinen suunnittelu ja uraohjaus. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Valtaväestön kielen oppiminen on maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta keskeistä (Opetushallitus 2012, 8). Martikainen ym. (2013, 173 - 174) viittaavat Pöyhönen ym.2010; Nissilä & Kuparinen 2011, kirjoituksiin että peruskielitaidon saavuttaminen kuitenkin vaihtelee maahanmuuttajan valmiuksien, kokemusten ja elämäntilanteen mukaan. Lisäksi kotouttamiskoulutuksen rahoitus ja hallinnolliset ratkaisut vaikuttavat. Pitkä maassa oleskelu ja sosiaaliset kontaktit enemmistökielen puhujiin parantavat kielitaidon kehittymistä. (Martikainen ym. 2013, 181.) Kaikki halukkaat eivät silti välttämättä heti pääse kursseille suuren kysynnän vuoksi. Jääminen kieli- tai ammattiopetuksen ulkopuolelle puolestaan lisää maahanmuuttajan syrjäytymisriskiä.

Kotoutumisprosessiin sisältyy myös maahanmuuttajien työllistäminen, jota edistetään julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla. Siinä vaiheessa maahanmuuttajia ohjataan ja motivoidaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen ja omaehtoiseen opiskeluun. Edellä mainittuja koulutuksia ja opiskeluja voidaan tukea kotoutumistuellalla tai työttömyysetuudella. Maahanmuuttajia kannustetaan myös yritystoimintaan ja heitä ohjataan erityisasiantuntemusta omaavien seudullisten yrityspalveluiden piiriin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.) On tärkeää, että viranomaiset tukevat ja ohjaavat maahanmuuttajia työnhaussa (Räty 2002, 184 - 185). Maahanmuuttajilla ei usein ole tarpeeksi tietoa suomalaisesta työelämästä ja sen säännöistä. Lisäksi työnantajat saattavat suhtautua työtä hakeviin maahanmuuttajiin ennakkoluuloisesti. Esimerkiksi tukityöllistämisellä sekä erilaisilla harjoitteluilla on pyritty saamaan maahanmuuttajille kontakteja työelämään ja pysyviin työsuhteisiin. (Räty 2002, 186.)

Työllä on suuri merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja sitä arvostetaan kovasti, joten työ on myös maahanmuuttajille yksi tärkeä integroitumisen keino. Rätty (2002, 179, 181) kirjoittaa, että työ ja opiskelu sitovat maahanmuuttajat uuteen yhteiskuntaan, jolloin hän pääsee myös tutustumaan uusiin ihmisiin sekä luomaan kontakteja valtaväestön edustajiin mikä helpottaa kotoutumistakin.

Myös alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen ja oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumista edistetään ja tuetaan erilaisten toimenpiteiden ja palveluiden avulla. Näitä palveluja voi olla muun muassa lastensuojelun jälkihuollon palvelut sekä erityisiä toimenpiteitä tarvitsevan maahanmuuttajan tukitoimet. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

3.2 Kulttuurisokki ja kotoutumisprosessin eri vaiheet

Rädyn (2002) mukaan sopeutumisprosessi etenee yksilöllisesti ja siihen vaikuttaa monet asiat ja lähtötilanne on yksi niistä. Esimerkiksi maahanmuuttajat, jotka ovat muuttaneet kotimaastaan vapaaehtoisesti ja olivat jo valmiita muuttoon, sopeutuvat helposti uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Vaikeimmassa tilanteessa ovat useimmiten pakolaiset ja pakon edestä lähteneet maahanmuuttajat. Myös lähtömaan kulttuurilla on oma vaikutuksensa. Mikäli se on lähellä suomalaista kulttuuria, sopeutuminen on helpompaa. Samoin kielitaito ja koulutus helpottavat sopeutumista. (Rätty 2002, 120.)

Uuteen ympäristöön sopeutuminen voi olla usein hankala monille maahanmuuttajille. Tällaista vaikeaa vaihetta kutsutaan *kulttuurisokiksi* tai kuten Rätty (2002, 121) on kuvannut sitä pakolaiskriisiksi. Tähän sisältyy sopeutumisprosessin eri vaiheet ja ne kestävät eripituisen ajan riippuen ihmisestä. Vaiheet voivat kestää muutamista kuukausista vuosiin. Samoin reaktioiden voimakkuus on erilainen. Toisilla kriisivaihe voi kestää koko elinikään, toiset ei välttämättä koskaan opi hallitsemaan kahta kulttuuria ja toiset sopeutuvat uuteen elämäänsä ongelmitta.

Rädyn (2002, 121) mukaan kulttuurishokin etenemistä voi kuvata seuraavilla vaiheilla: kuherruskuukausi-, torjunta-, tasapainonhaku- ja useamman kulttuurin hallintavaihe.

Kuherruskuukausivaiheessa ihminen on innostunut kaikesta uudesta, mutta samalla tiedostaa kanssakäymistä rajoittavia kulttuurieroja. Hänen suhtautumisensa asioihin positiivinen, uskoo omiin mahdollisuuksiin sekä siihen, että oppii kielen nopeasti. Pakolaisella saattaa olla päällimmäisenä tyytyväisyys ja kiitollisuus päästessään turvalliseen ympäristöön ja hän mahdollisesti saattaa tietoisesti unohtaa ikävät tunteet ja muistot. (Räty 2002, 121.)

Torjuntavaiheessa ihmisen suhtautuminen uuteen ympäristöön on kielteinen. Uuden elämän vaikeudet aiheuttavat hänelle turhautuneisuuden tunteita. Hän on kiintynyt paljon omaan kulttuuriinsa ja hakee turvaa ainoastaan siitä. Tämän takia jopa pienet vastoinkäymiset voivat aiheuttaa suuria reaktioita, jotka johtuvat kasautuneista negatiivisista kokemuksista. Kielteiset reaktiot saattavat tulla esille yllättäen jopa silloin, kun muut ulkopuoliset ajattelevat kaiken olevan hyvin. (Räty 2002, 121.)

Tasapainonhakuvaiheessa ihminen ymmärtää ja hyväksyy elämässään tapahtuvia tosiasioita, kuten uuden elämäntilanteen antamat mahdollisuudet sekä asettamat rajoitukset. Tunteet eivät ole enää niin myönteisiä kuten alussa eikä kielteisiä kuten reaktiovaiheessa. (Räty 2002, 121.)

Vieraaseen kulttuuriin sopeutumisesta voi aiheutua stressiä, jota kutsutaan *akkulturaatiostressiksi* ja se voi ilmetä henkisenä pahoinvointina, kuten ahdistuksena. Stressin määrä riippuu maahanmuuttajan omista kokemuksista, esimerkiksi hänen kohtaamastaan syrjinnästä, joka saattaa osaltaan heikentää itsetuntoa. Lisäksi erilaiset traumat sodasta ja pakolaisleireiltä voi aiheuttaa maahanmuuttajalle henkisiä ongelmia ja voimattomuutta. (Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000, 80.) Akkulturaatiostressi voi vaikeuttaa sopeutumista uuteen kulttuuriin.

Useamman kulttuuriin hallintavaiheessa puhutaan *akkulturaatiosta*, jolloin ihminen hyväksyy uuden kulttuurin arvot, tavat ja kielen. Lisäksi henkilö on sopeutunut uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä osaa tasapainottaa elämäänsä kahden kulttuuri välillä. (Räty 2002, 121.)

3.3 Vaasan kotoutumispalvelut

Peruskotoutumispalvelun Vaasassa järjestää ulkomaalaistoimisto. Lisäksi työ- ja elinkeinotoimisto on mukana alkukartoitusvaiheessa sekä muiden palveluiden järjestämisessä.

Ulkomaalaistoimisto vastaa kansainvälistä suojelua saavien eli oleskelulupaa hakevien henkilöiden kotouttamispalveluista ja toimeentulotuesta. Ulkomaalaistoimiston tehtävänä on edistää ja tukea yhdessä maahanmuuttajien, muiden viranomaistahojen, yhteisöjen ja järjestöjen kanssa maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi tarjolla on palveluja, jotka auttavat maahanmuuttajia tulemaan itsenäisesti toimeen sekä kotoutumaan uuteen yhteiskuntaan. Palveluita ovat alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta, kotoutumisen tukeminen sosiaali- ja perhetyön avulla, ryhmätoiminta, alkuvaiheen suomenkielen opetus, koulutus, konsulttiapu sekä tiedottaminen. Toiminnan tarkoituksena on korostaa tasa-arvoa, avoimuutta, sekä sellaisen yhteiskuntakehityksen edistämistä, joka hyväksyy moninaisuutta ja eroavaisuutta. (Ulkomaalaistoimisto 2012.)

3.3.1 Kotoutumista edistävät hankkeet

Welcome Office tarjoaa matalan kynnyksen palveluita maahanmuuttajille. Hankkeen ideana on perustaa neuvontakeskus sellaisille maahanmuuttajille, jotka haluavat saada tietoa maahanmuuttoon, rekrytointiin, työelämään, viranomaispalveluihin ja yhteiskuntaan liittyvissä asioissa. Welcome Office jakautuu alueellisesti eri toimipisteisiin, joista päätoimipiste on Vaasassa ja sen hallinto ja päävastuu on Vaasassa. (Welcome Office 2013.)

Hankkeen kohderyhmänä ja asiakkaina ovat maahanmuuttosyystä riippumatta kaikki maahanmuuttajat. Lisäksi Welcome Office-hanke tarjoaa palveluita kunnan eri toimijoille, kuten yrityksille ja työnantajille, alueen eri koulutusorganisaatioille, kolmannelle sektorille sekä projekteille. (Welcome Office 2013.)

Osallisena Suomessa on valtakunnallinen hanke, ja sen tavoitteena on luoda paremmat edellytykset sekä kehittää maahanmuuttajien kotoutumista Suomessa. Tällä hetkellä hanke tarjoaa Delta-kursseja naisille ja Alfa-kursseja miehille. Mo-

lemmat kurssit ovat tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville maahanmuuttajille. Ta-
voitteena on edistää kotoutumiskoulutuksen järjestämistä kohderyhmälle, joka
tarvitsee erityistä huomiota elämäntilanteensa vuoksi, lisätä toiminnallisuutta ja
antaa mahdollisuuden löytää omaa paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa.
Kurssin sisältöön kuuluu muun muassa suomen kielen opetusta ja perehdyttämistä
suomalaiseen yhteiskuntaan. (Osallisen Suomessa 2012.)

Reimari on nuorten tieto- ja neuvontapalvelu, josta nuorilla on mahdollisuus saada
erityistä neuvontaa ja ohjausta heitä askarruttaviin asioihin. Reimarissa on myös
monikulttuurinen nuorisotyöntekijä, joka auttaa ja antaa neuvoja maahanmuutta-
januorille. (Reimari 2013 b.) Reimarin monikulttuurinen nuorisotyöntekijä järjes-
tää myös erilaisia toimintoja maahanmuuttajanuorille, joidenka tarkoituksena on
auttaa heitä kotoutumaan sekä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

4 KULTTUURI

Kulttuuri-käsitteeseen yhdistetään usein kieli, tavat, uskonto ja arvot. Rädyn (2002) mukaan kulttuuri koostuu asioista, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet arvostamaan, uskomaan ja tekemään historiansa aikana. Ihmisen kasvu perustuu usein kulttuuriin, jossa hänelle opetetaan tietyt tavat ja joiden avulla hänelle muodostuu omat arvot ja normit. (Räty 2002, 42.)

4.1 Kulttuurien erot

Eri kulttuureista tulevat henkilöt voivat hyvinkin olla erilaisia. Esimerkiksi tavat ja perinteet, uskonto, mielipiteet oikeasta ja väärästä sekä koko maailmankuva voi olla erilainen eri kulttuureissa (Liebkind 1994, 21). Tästä johtuen kulttuurit on yritetty jakaa kahteen ryhmään, eli individualistiseen ja kollektiiviseen kulttuuriin.

Individualistisessa eli yksilökeskeisessä kulttuurissa tuodaan esille ihminen yksilönä. Tämä tarkoittaa, että ko. kulttuurissa nähdään, että ihmisellä on omat mielipiteet sekä tarpeet ja tehtäessä päätöksiä hän ottaa vain itsensä huomioon. Yksilökeskeisessä kulttuurissa lähiyhteisöt ja ihmissuhteet vaihtelevat. Perheet ovat pääasiassa pieniä. Siihen kuuluu vain omat vanhemmat, lapset, sisarukset ja joskus myös isovanhemmat. (Räty 2002, 58.)

Kollektiivisessa eli yhteisöllisessä kulttuurissa ihminen kuuluu johonkin ryhmään. Ennen päätöksen tekemistä hän ottaa huomioon kaikki ryhmän jäsenet ja omat henkilökohtaiset tarpeet ja tavoitteet jäävät toiseksi. Yhteisöllisessä kulttuurissa kaikki pitävät toisistaan huolta, esim. vanhuksista huolehditaan. Vanhempia ihmisiä arvostetaan sekä kunnioitetaan ja lähipiiri pitää heistä huolta loppuun asti. Jokainen perheenjäsen pitää huolta oman perheensä maineesta ja kunnian. Mainetta halutaan pitää yllä, vaikka se vaatisikin henkilökohtaisia uhrauksia. Toisaalta perheen sisäisistä ongelmista ei puhuta ulkopuolisten kanssa. (Räty 2002, 58.)

Alla oleva taulukkoon on koottu molempien kulttuurien eroja, jossa on otettu esille keskeisemmät asiat, kuten perhe, lasten kasvatus, rahan käyttö sekä yksilön

asema suhteessa valtioon. Taulukossa 1 tulee esiin molempien kulttuurien eroavaisuudet.

Taulukko 1. Rättyä (2002, 59) mukaillen yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien erot

	YKSILÖLLINEN ELI INDIVIDUALISTINEN KULTTUURI	YHTEISÖLLINEN ELI KOLLEKTIVINEN KULTTUURI
Perhe	Perheellä tarkoitetaan ydinperhettä, joka yksilöiden elinaikana saattaa muuttaa muotoaan useita kertoja. Aviopuolison valinta mielletään hyvin yksilökohtaiseksi ratkaisuksi ja avioliitto pohjautuu rakkauteen. Tunne-elämän tasapainottamisen lisäksi ydinperhe on kiinteä taloudellinen ja toiminnallinen yksikkö.	Avioliitto on pitkälti perheiden välinen sopimus, koska kyseessä ei ole yksilö vaan kaksi perhettä. Perheeseen kuuluu siis isovanhempia, setiä, tätejä ja serkkuja. Lähiyhteisö on perheen rinnalla tärkeä. Aviosuhteelta ei odoteta yhtä paljon kuin ns. rakkausavioliitolta. Nykyään rakkausavioliiton ihanne tosin on leviämässä myös yhteisöllisissä kulttuureissa.
Lasten kasvatus	Lapselle korostetaan itsenäisyyden merkitystä ja lapsen vastuuta omista teoistaan. Itsenäiseksi ihmiseksi kasvaminen on kasvatuksen tavoite. Lapsuutta ja nuoruutta suojellaan ja kunnioitetaan. Lapsen ei tarvitse osallistua arjen töihin.	Aikuinen toimii lapsen tekojen kontrolloijana. Lapselta ei odoteta vastuuta omasta käytöksestään, vaan väärä käytös osoitetaan esim. pienellä fyysisellä rangaistuksella tai muulla tavalla. Lapsi opetetaan pienestä pitäen toimimaan ryhmän odottamalla tavalla yhteisön jäsenenä. Ryhmän jäseneksi kasvaminen on kasvatuksen tärkein tavoite.
Rahan käyttö	Aikuisilla on omat henkilökohtaiset käyttövaransa. Jokaisen ihmisen oletetaan elättävän itsensä. Sosiaaliturvajärjestelmä on luotu huolehtimaan niistä, jotka eivät tähän pysty.	Rahat ovat usein lähiyhteisön yhteiskäytössä. On kunnia-asia tarvittaessa jakaa raha ystävien sekä perheen kesken ja perheen pää määrää rahojen käytöstä. Yhteinen talous mahdollistaa yksittäiset suuretkin hankinnat.
Yksilön ja valtion suhde	Ihmiset toimivat yhteiskunnassa yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaan. Ihmiset osallistuvat tasavertaisina yksilöinä yhteisten asioiden hoitoon. Poliitikassa ja työelämässä ihmiset valitaan erilaisiin tehtäviin taitojen ja pätevyyden perusteella.	Ihmisen tulee ennen kaikkea olla solidaarinen perheelleen ja lähiyhteisölleen. Jokaisen tulee käyttää valtaansa omaan yhteisönsä, perheensä ja kotiseutunsa hyväksi. Myös virkamiehen tai poliitikon oletetaan ensisijaisesti ajavan perheen ja suvun etua.

4.2 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus tarkoittaa erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa yksilöiden ja kulttuurien välillä sekä yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit elävät tasa-arvoisessa asemassa keskenään, mikä tarkoittaa sitä, että hyväksytään toiset ja kunnioitetaan ihmisten erilaisuutta (Räty 2002, 46–47.) Rädyn (2002) mukaan monikulttuurisuus on nähtävä poliittisena ohjelmana. Hyvän yhteiskunnan muodostamista varten kansalaisten on pystyttävä olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Räty 2002, 47.)

4.3 Suomalainen kulttuuri

Eurooppalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna Suomi on kansankulttuuriltaan varsin yhtenäinen maa. Ennen kaupungistumista Suomessa vallitsi talonpoikaiskulttuuri, jolloin kansalaiset perinteisesti saivat elantonsa maanviljelystä ja väestö asui tiiviissä perheyhteisöissä maaseudulla. (Karjalainen 1992, 95.) Kaupungistumisen ja teollistumisen myötä Suomi ja kansalaisten perinteet ovat muuttuneet. Kuitenkin edelleen perhe, puhdas ympäristö ja itsenäisyys sekä tasa-arvo ovat suomalaisille tärkeimpiä arvoja (Borg, Ketola, Kääriäinen, Niemelä & Suhonen 2007, 38).

4.3.1 Uskonnon vaikutus Suomessa

Suomessa on uskonnonvapaus. Jokaisella on siis oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa ja oikeus ilmaista vakaumus. Kaikilla on myös oikeus kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan tai olla kuulumatta. Kenenkään ei tarvitse osallistua uskonnon harjoittamiseen, jos hänen omatuntonsa ei hyväksy sitä. (L 11.6.1999/731)

1860-luvulla liberalismi alkoi levitä Suomeen. Aatteen myötä kirkko ja uskonto alkoivat menettää merkitystään. Kirkon ja uskonnon merkityksen väheneminen näkyy maallistumisena; kirkossakäynnit ovat harventuneet ja kirkosta eroaminen on yleistynyt. (Kanervo & Kaljunen 2007, 22.) Suurin osa suomalaisista, 81,7 % vuonna 2007, edelleen kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja Suomessa monia merkkipäiviä juhlistaankin kristillisten juhlapyhien mukaisesti, kuten pääsiäinen ja jouluku.

Useimmat eli noin kolme neljäsosaa Suomeen tulleista maahanmuuttajista on kristittyjä. Uskonnollisista yhteisöistä selvästi eniten maahanmuuttajataustaisia uusia jäseniä on evankelis-luterilaisella kirkolla. (Uusi henkisyys ja karismaattinen kristillisuus kiinnostavat suomalaisia 2008) Suomessa on myös muiden uskontojen kannattajia, kuten ortodokseja, katolilaisia, buddhalaisia, hinduja, muslimeja sekä juutalaisia ja Jehovan todistajia. (Uskonnot Suomessa 2006.)

4.3.2 Suomalaiset tavat ja tapakulttuuri

Suomalaiset nähdään myös luonnonläheisenä kansana ja harvaan asutussa maassa on totuttu vähiin sosiaalisiin suhteisiin. Rätty (2002, 50) viittaa Liisa Keltikangas-Järvisen (1996) tekstiin, jossa nousee esiin erityisesti suomalaisten omaperäinen käsitys kohteliaisuudesta; se on kohteliasta, että antaa toisen olla rauhassa. Vaikka suomalaisista monet asuvat nykyään isoissa kaupungeissa, niin suomalaiset nähdään luonnonläheisenä kansana ja metsäläisinä.

Suomalaiset arvostavat työntekoa erittäin paljon, sillä maatalouden harjoittaminen on ollut raskasta ja karussa luonnossa eläminen on ollut haastavaa. Tekemisen kulttuuri liittyy myös suomalaisten vapaa-aikaan; toimintaa ja harrastuksia pidetään hyvinvoinnin mittana. (Rätty 2002, 50).

Suomessa vallitsee länsimainen aikakäsitys joka pohjautuu ns. lineaariseen aikakäsitykseen, mikä tarkoittaa että aika ymmärretään jatkumona, joka etenee janan tavoin eteenpäin ja aika siis ”kuluu” koko ajan. (Rätty 2002, 64.) Suomessa suunnitelmallista ajankäyttöä ja täsmällisyyttä pidetään tärkeinä.

Suomalaiset juhlivat paljon sekä käyttävät runsaasti alkoholia, ja raittiutta voi joutua jopa perustelemaan. Alkoholinkäyttö ei kuitenkaan saa häiritä työntekoa tai muuta elämää. Suomalaisilla alkoholin käyttö painottuu voimakkaasti viikonloppuihin ja vahva humaltuminen on pysynyt juomatapojen keskeisenä piirteenä. (Suomalaisten alkoholin käyttö 2008.) Suomessa alkoholia käyttävät niin miehet kuin naisetkin.

4.3.3 Suomalaisen kommunikointi

Suomalaiselle keskustelulle on tyypillistä tiukka roolijako puhujan ja kuulijan välillä: muut kuuntelevat kun yksi puhuu, ja jos he haluavat sanoa jotain, he odottavat että edellinen puhuja on lopettanut. Epäkohteliaana pidetään sitä, että puhujaa häiritään keskeytyksillä. Tuntemattomia harvoin puhutellaan eikä heidän keskusteluunsa puututa. Suomalaiset arvostavat myös hiljaisuutta ja pitävät usein puheessaan taukoja. Suomalaiset yleensä kuuntelevat hiljaa eivätkä aina kommentoi sanoin. Monet ulkomaalaiset saattavat tulkita suomalaisen viestintätavan ujoutena tai tylyytenä. Suomalainen ei myöskään päästä lähelleen muita kuin läheisiä ihmisiään, mikä tarkoittaa sitä, että suomalaisilla on laaja oma reviiiri. Tämä saattaa johtaa myös väärinkäsityksiin niiden kulttuurien edustajien kanssa, missä tuntemattomia lähestytään tuttavallisemmin, esim. poskisuudelmin. (Kanervo & Kaljunen 2007, 26.)

4.3.4 Tasa-arvo ja perhesuhteet Suomessa

Suomalaisessa yhteiskunnassa kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikkia tulee kohdella yhtä oikeudenmukaisesti. Suomen lain mukaan miehillä ja naisilla on samat oikeudet. (Suomalainen tapakulttuuri 2005.) Suomen yhdenvertaisuuslaissa (L 20.1.2004/21, 6§) kerrotaan, että ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lisäksi Suomessa on laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (L 8.8.1986/609), jonka tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä.

Suomen avioliittolaissa säädetään puolisojen keskinäisistä oikeuksista ja velvollisuuksista toisiaan kohtaan; Sen mukaan puoliset ovat keskenään yhdenvertaiset. Lain perusperiaatteen mukaan puolisojen tulee avioliitossa osoittaa keskinäistä luottamusta ja toimia yhteisesti perheen hyväksi. Kummallakin puolisoilla on oikeus itse päättää osallistumisestaan ansiotyöhön sekä yhteiskunnalliseen ja muihin toimintaan perheen ulkopuolella. (Kanervo & Kaljunen 2007, 50.) Suomalai-

sessä yhteiskunnassa ja perheissä ei ole tiukkaa jakoa miesten ja naisten töiden välillä. Vanhemmat eivät ole enää tiukkoja auktoriteetteja lapsilleen. He eivät saa käyttää ruumiillisia rangaistuksia ja lapsilla on mahdollisuus vastustaa vanhempinsa käskyjä. (Kanervo & Kaljunen 2007, 26.)

Suomalainen kulttuuri on yksilökeskeistä, kuten monessa muussakin länsimaassa. Ihminen nähdään ennen kaikkea yksilönä, jolla on omat mielipiteet ja tarpeet (Räty 2002, 58). Yksityisyyttä arvostetaan korkealle ja tämän takia perhekeskeisyys ei näy paljoa. Kaupungistumisen, opiskelun sekä kouluttautumisen ja kiireisen työelämän vuoksi suomalaisten perhekoot ovat pienentyneet vuosikymmenien aikana. Suomalaisilla oli perheessä vuonna 2012 keskimäärin 2 lasta. (Syntyvyys aleni edelleen hieman 2013.)

4.3.5 Suomalaisen maahanmuuttoasenteet

Lisääntynyt maahanmuutto ja eri kulttuurien kohtaaminen aiheuttaa ristiriitoja kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä, mutta myös kantaväestön sisällä. Aikaisemmin on tutkittu suomalaisten kiristyneitä ulkomaalaisasenteita, kuten esim. Magdalena Jaakkolan tutkimus vuodelta 1995. Hänen tutkimuksestaan käy ilmi, että koulutetut ihmiset ovat yleensä suvaitsevaisimpia maahanmuuttajia kohtaan ja maahanmuuttoa vastustavat enemmän miehet kuin naiset (Jaakkola 1995). Maahanmuuton vastustajat pelkäävät rikollisuuden lisääntymistä ja maahanmuuton "hintaa" eli maksamiensa verorahojen väärinkäyttöä. Lisäksi laman ja huonon taloudellisen tilanteen on arvioitu vaikuttavan kantaväestön asenteisiin negatiivisesti. Jaakkola (2000, 45) kirjoittaa, että ulkomaalaisasenteet ovat yleensä kielteisimpiä maalaispoikien ja vanhimpien maalaismiesten ja -naisten keskuudessa, mikä voi johtua siitä, että heillä on ollut vähän kontakteja maahanmuuttajiin ja heidän mielipiteensä perustuvat paljon huhuihin.

On esitetty, että suomalaiseen kansalliseen itsetuntoon ovat vaikuttaneet myös historialliset tekijät; Suomi oli ensin osa Ruotsia ja sittemmin osa Venäjää. Tämän on arveltu jättäneen suomalaiseen kansanluonteeseen jälkensä eräänlaisena puolustuskannalla olemisena. (Räty 2002, 49.) Tämä osaltaan saattaa selittää suomalaisten ennakkoluulot muunmaalaisia kohtaan.

Epäonnistunut maahanmuuttajien kotouttaminen kunnissa voi myös ärsyttää kantaväestöä; maahanmuuttajille ei ole kaikissa kunnissa tarpeeksi tarjolla koulutusta ja työpaikkoja, jolloin heidän koetaan jäävän taakaksi.

Häkkinen & Mattila (2011, 169) kirjoittavat, että Suomessa maahanmuuttajien on yleensä ollut vaikeampaa löytää työtä kuin kantaväestön ja heidän työllisyysasteensa on alhaisempi kuin kantaväestön, joka toisaalta voi vaikuttaa negatiiviseen mielikuvaan sosiaalityöllä elävistä maahanmuuttajista. Asenteet ulkomaalaisia kohtaan ovat tutkimusten mukaan myönteisimpiä pääkaupunkiseudulla, missä maahanmuuttajia on suhteellisesti eniten. Lisäksi henkilökohtaisilla kontakteilla ulkomaalaisiin on katsottu olevan selvä yhteys myönteisiin asenteisiin. (Liebkind 1994, 230.)

4.3.6 Median vaikutus suomalaisten asenteisiin

Medialla on suuri vaikutus ihmisten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. 2000-luvulla kaikki poliittiset ryhmät ja journalismin valtavirta puhuivat monikulttuurisuuden ja työperäisen maahanmuuton puolesta, mutta 2009 vaihteessa media toi esiin "maahanmuuttokriittisyyden" ja esim. perussuomalaisten kritiikin. (Raittila 2009, 67.) Perussuomalaiset kannattavat vain sellaista maahanmuuttoa, jonka seuraukset ovat Suomelle neutraalit tai myönteiset, eli he tukevat ainoastaan työperäistä maahanmuuttoa ja sellaisten maahanmuuttajien maahan tulemistä, jotka pystyvät sopeutumaan suomalaiseen kulttuuriin (Hirvisaari 2012). Tämä kaikki tapahtui kaiken lisäksi huonon taloudellisen tilanteen alla, mikä osaltaan lisäsi kansalaisten negatiivista suhtautumista maahanmuuttajiin.

Sari Pietikäisen (2002, 14) mukaan journalistilla on yleisesti yksimielisyys siitä, että tiedotusvälineiden ei tule osallistua rasismien edistämiseen. On ollut kuitenkin haasteellista tehdä yhteisiä sääntöjä siitä, millaista vähemmistöä koskeva uutisointi tulisi olla. Uutisoinnissa ongelmana on median suosima aihepiiri; ongelmat, rikokset ja konfliktit, jotka usein leimaavat tietyn vähemmistöryhmän. Median esiin tuomat ongelmat liittyvät usein myös sopeutumiseen ja sosiaaliturvan väärinkäytöksiin, kun taas harvemmin arvioidaan viranomaisten toimintaa tai tuodaan esiin maahanmuuttajien sosiaalisia tai kulttuurisia ongelmia (Pietikäinen 2002, 244).

4.4 Islamilainen kulttuuri

Islamin kulttuurista puhuttaessa esiin nousevat kulttuuriin liittyvät keskeiset asiat; Allah (Jumala), pukeutumistapa, ramadan eli paasto, miehen ja naisen roolit, al-koholinkäyttö sekä uskonnolliset perinteet. Pitää kuitenkin muistaa, että vain puolet edellä mainituista asioista ovat samanlaisia kaikissa islamilaisissa maissa. Nykyään muslimeja jaetaan myös ääri- ja maallistuneisiin muslimeihin ja on myös olemassa shiia- ja sunnimuslimeja. Molemmilla ryhmillä on omat tavat ja he näkevät sekä uskonnon että kulttuurin omalla tavallaan.

Muhammed kirjassaan on avannut tarkemmin shiia- ja sunnimuslimien uskomuksia. Muhammed kertoo, että shiialaiset uskovat Muhammadin jälkeläisiin, eli imaameihin. Imaamit ovat niin sanottuja johtajia, joilla on jumalallinen johdatus. He saavat Jumalta inspiraatiota johdattaa muslimeja. Sunnilaiset sen sijaan noudattavat Koraania sekä hadith-kertomuksista ilmeneviä Muhammadin antamia ohjeita sekä sääntöjä. Sunnilaisuudella ei ole myöskään koskaan ollut pappisäätystä, joten kuka tahansa uskonoppinut voi toimia uskonnollisena johtajana. (Muhammed 2011, 41–42.)

Neljälläkymmenellä muslimienemmistöisellä valtiolla on huima kulttuurien kirjo. Islamilla on eri seuduilla omat perinteensä. Valtavista eroista huolimatta islamin peruspilarit – uskontunnustus, rukous, paasto, almuvero ja pyhiinvaellus – ovat kaikilla samat. Myös muslimimaiden kulttuurissa on eräitä perusluonteisia yhteisiä piirteitä, eikä niillä läheskään aina ole selvästi havaittavaa kosketuskohtaa uskontoon. Ne ovat joko suoraan tai välillisesti seurausta yhteisestä historiasta, jonka punaisena lankana Islam kulkee. (Pavla & Perho 1998, 9.)

Islamilainen kulttuuri viittaa sellaisiin käytäntöihin ja tapoihin, jota muslimit ovat omaksuneet omissa maissaan. Siihen liittyy muun muassa pukeutumistapa, oma ruokavalio, häätraditiot sekä erilaiset näkökulmat koskien islamilaista- ja muslimielämää. (Islamic culture 2003–2009.)

4.4.1 Pukeutumistapa

Pukeutumistapa eroaa monissa islamilaisissa maissa, mutta perussäännöt pukeutumiselle on olemassa; miehillä tai naisilla ei saisi olla tiukkoja vaatteita. Miehet käyttävät usein päähineitä, esimerkiksi tietynlaisia hattuja, turbaaneja tai kankaita, joiden ympärille sidotaan paksua köyttä. Kaikilla on jonkinlainen pitkähihainen takki tai paita, löysät housut ja monet peittävät itsensä viitalla. Naiset käyttävät julkisissa paikoissa sekä kotona vieraiden miesten edessä huivia, burkaa (kasvot peittävä), hijabia (puku, joka paljastaa kasvot ja kämmenet) tai mustaa huivia shaylaa. Vaatetuksena naisilla on joko isot housut ja pitkähihainen tunika tai täysin pitkä viitta, musta puku abayah, jolla on peitetty koko vartalo riippuen maasta ja sen pukeutumiskulttuurista. (Culture of Afghanistan. 2003-2009; The Culture of Libya; The Culture of Qatar; The Culture of Yemen; The Culture of Egypt; The Culture of Morocco; The Culture of Jordan; The Culture of Oman; The Culture of United Arab Emirates.)

Turkissa pukeutuminen on hieman erilaista, koska 1920-luvulla valtio kielsi ihmisiä käyttämästä tyypillistä islamilaista vaatetusta. Tämän takia monien Turkin kansalaisten pukeutuminen muuttui länsimaalaiseksi. Naiset käyttävät huivia, joka peittää heidän hiuksensa, mutta huivit muistuttavat enemmän länsimaalaisia huiveja. Pukeutumisen osalta monilla naisilla on päällä tavallisia housuja kuten farkkuja sekä paitoja. Kuitenkin naisten pukeutumistapa on hyvin traditionaalista, eli housut ja paita ovat löysät. Miesten pukeutumiseen kuuluu kansallispuku, mutta monet pukeutuvat länsimaalaisesti. (The Culture of Turkey 2003–2009.)

4.4.2 Ramadan – Paasto

Ramadan – paasto on muslimien pyhä kuukausi. Kaikkien muslimien on pidettävä paastoa, jos heillä ei ole sairautta, joka vaatisi jokapäiväistä lääkkeiden ottamista tai tietynlaista ruokavaliota. Paasto alkaa auringonnousun jälkeen ja loppuu auringonlaskuun. Paaston aikana on myös suoritettava rukoukset viisi kertaa päivässä. (Zandkarimi 2013.)

4.4.3 Erilainen ruokavalio

Husein Muhammed (2011, 107) kirjassaan ”Yhtä erilaiset – Islam ja suomalainen kulttuuri” kertoo, että Islam antaa yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, mitkä ruoka-aineet ovat sallittuja (halál), kiellettyjä (harám) ja vältettäviä (makrúh). Edellä mainitut määräykset sisältyvät joko Koraaniin tai muihin uskonnollisiin teksteihin.

Koraanin mukaan raato, sianliha tai muille kuin Jumalalle uhratut eläimet ovat kiellettyjä. Myös verenjuontia ja verta sisältävät ruoka-aineet ovat kiellettyjä. Lihasta veri on valutettava pois ennen kuin ottaa sen käyttöön. Kuitenkin ihmisten veri- ja elinsiirrot ovat sallittuja. Islamissa kielletään päihteiden käyttö sekä alkanolin ja alkoholia sisältävien aineiden juomisen tai syömisen. Muhammed myös mainitsi kirjassaan, että kaikkiin kieltoihin ja määräyksiin on olemassa poikkeus. Mikäli muuta vaihtoehtoa ei ole tarjolla, myös kiellettyjä tai vääräoppisesti valmistettuja aineita saa käyttää sen verran kuin on välttämätöntä. (Muhammed 2011, 107–108.)

4.4.4 Miehen ja naisen roolit avioliitossa

Avioliitossa toteutuvat lapsuudessa sisäistetyt roolimallit, jossa mies edusti perheen ulkonaista puolta ja vaimo sisäistä. Varsinkin Lähi-idän alueella on tavallista, että aina asioitaessa perheen ulkopuolella mies toimii perheen edustajana. Myös silloin kun kyseessä on vaimoa koskevat asiat, esimerkiksi lääkärikäynti, mies lähtee vaimonsa mukaan selittämään asiat tämän puolesta. Tämä ei kuitenkaan toteudu täysin, esimerkiksi islamilaisen maailman itäisemmissä osissa, kuten Kiinassa ja Indonesiassa. Siellä naiset ovat pitkään työskennelleet kodin ulkopuolella, ja siksi ovat tottuneet hoitamaan asioitaan eri tavalla. (Pavla & Perho 1998, 36.)

Periaatteessa kaikissa perhettä koskevissa tärkeissä asioissa, miehillä on päätösvaltaa, johon vaimon pitää tottua. Näihin tärkeisiin asioihin kuuluu myös asuinpaikan ja päättäminen sekä laajalti vaimon sosiaalinen liikkuvuus. (Pavla & Perho 1998, 36.)

4.4.5 Avioliiton merkitys islamilaisessa kulttuurissa

Islamilaisessa kulttuurissa jokaisen muslimin odotetaan menevän naimisiin. Tämän takia naimattomuus on käytännössä harvinaista kaikissa islamilaisissa maissa. Islamilaisen kulttuurin mukaan, yksilö aina kuuluu johonkin. Aluksi isän perheeseen, jonka hän jättää taakseen naimisiin menon jälkeen ja sitten omaan uuteen perheeseen. Hyvin monissa islamilaisissa maissa on tapana, että useat sukupolvet asuvat saman katon alla, ja siksi yksin asuva naimaton nainen on useille muslimille vieras asia. (Pavla & Perho 1998, 31–32.)

Useamman sukupolven saman katon alla asumisen takia, islamilaisessa kulttuurissa ja yhteisössä korostetaan itseään vanhempien ihmisten kunnioittamista. Mikäli lapsi tai nuori vahingossakin käyttäytyy itseään vanhempia kohtaa epäkunnioittavasti, hänen vanhempiensa kasvatusta voidaan helposti kyseenalaistaa.

Myös Zandkarimi on korostanut luennossaan ”Monikulttuurinen koulutus”, että islamilaiseen kasvatukseen kuuluukin kuuliaisuus vanhempiaan kohtaan, kunnioitus toisia kohtaan, ystävällisyys, lempeys, hyvät käytöstavat, tottelevaisuus sekä vanhempien arvostus, niin menneiden sukupolvien kuin myös nykyisten kohdalla (Zandkarimi 2013).

4.4.6 Alkoholinkäyttö

Islamilaisissa maissa alkoholinkäyttö on kiellettyä. Tämä sääntö toteutuu hyvin arabian maissa, kuten Saudi Arabiassa. Siellä alkoholia ei myydä missään ja sen myynnistä rangaistaan. Käytännössä kaikki muslimit eivät kuitenkaan noudata sääntöä. Monet käyttävät alkoholia esimerkiksi juhlissa, varsinkin ne muslimit, jotka asuvat Länsi-Euroopan ja Amerikan maissa. (Zandkarimi 2013.)

4.5 Kolmas kulttuuri

Talibin ja Lipponen kertovat teoksessaan *Kuka minä olen?* – monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta viitaten Phinney:n (1990) tekstiin, että ihminen joutuu lapsuudesta nuoreen aikuisuuteen siirryttäessä tekemään päätöksiä siitä, kuka hän on ja mitä hän halua tulevaisuudestaan. Tätä kutsutaan identiteetin työstämiseksi.

Maahanmuuttajataustaisten identiteetti muokkautuu heidän oman etnisensä ryhmänsä keskuudessa sekä valtakulttuuria edustavien kanssa. Se miten he suhtautuvat molempiin kulttuureihin tai yhdistävät niitä, on suuri vaikutus nuoren identiteetin perustamiseen sekä psykologiseen sopeutumiseen. (Talib & Lipponen 2008, 77.)

Talib ja Lipponen viitaten Taylorin (1995) kirjoituksiin kertovat, että identiteetti koostuu monista eri palasista: iästä, sukupuolesta, etnisyydestä, kyvykkyydestä, uskonnosta, kielestä, sosiaaliluokasta sekä maantieteellisestä paikasta. Nämä ovat juuri niitä kaikkia määritteitä, joita voi liittää ihmiseen. Tämän takia ehkä syystään korostetaan identiteetin muodostamisen yhteydessä maantieteellisen paikan merkitystä. Sillä paikalla, paikkakunnalla tai maalla, missä henkilö kasvaa on suuri merkitys oman minän muodostumisen kannalta. Myös ulkopuolisten ihmisten kanssa käyminen voi vaikuttaa identiteetin, esimerkiksi käydessään dialogeja meille tärkeiden ihmisten kanssa, identiteettimme muokkautuu. (Talib & Lipponen 2008, 78.)

Maahanmuuttajalle joka muuttaa pienenä tai teini-ikäisenä Suomeen, herää ajatus siitä, miten hän löytää niin sanotun tasapainon kahden kulttuurin välillä. Hyvin usein on niin, että kotona on erilainen kulttuuri ja kodin ulkopuolella toisenlainen. Tästä johtuen monet nuoret eivät tiedä mihin kuuluvat ja mikä on heidän kulttuurinsa tai äidinkiellensä. Toiset yrittävät löytää tasapainon yhdistämällä molempien kulttuurien hyvät puolet ja löytää sillä myös sisäisen rauhan.

Talib ja Lipponen (2008) ovat kuvanneet teoksessaan muutamien nuorten haastatteluita, joissa oli muun muassa erään vietnamilaisen nuoren haastattelun pieni osa. Haastattelussaan hän kertoi ottaneensa sekä omasta että suomalaisesta kulttuurista jotain. Kuitenkin hän myönsi, että oli vaikea kuvata omia valintojaan tai pukea ajatuksia sanoiksi. Haastatteleva korosti myös sitä, kuinka vaikea oli elää kahden kulttuurin välillä. (Talib & Lipponen 2008, 81.) Kun tasapaino löytyy ja ymmärtää suhteellisen hyvin molemmat kulttuurit, ihminen saattaa muodostaa itselleen kolmannen kulttuurin, jossa hän yhdistää sekä uutta että vanhaa kulttuuria.

5 MAAHANMUUTTAJIEN HAASTEET

Nuorelle maahanmuuttajalle kotoutuminen on suomenkielen opiskelua, oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämistä sekä identiteetin muodostamista ja oman paikan löytämistä perheessä ja sen ulkopuolella kahden kulttuurin välillä. (Liebkind 2000, 249.)

Lapset ja nuoret maahanmuuttajat oppivat yleensä kielen ja omaksuvat toisen kulttuurin tapoja nopeammin kuin heidän vanhempansa, mikä saattaa johtaa perheen sisäisiin ristiriitoihin auktoriteettimuutosten takia. Lapset saattavat joutua myös hoitamaan vanhempiensa asioita ja toimimaan tulkkina vanhempien huonon kielitaidon vuoksi. Muiden aikuisen tuki on nuorelle tällöin erityisen tärkeää. Oman perheen ja suvun lisäksi esimerkiksi nuoriso- ja opetustyössä toimivien aikuisten tuki voi auttaa nuorta asettumaan kahden kulttuurin välillä. (Talib & Lipponen 2008, 57.) Maahanmuuttajaperheet saattavat tarvita myös erityistä tukea normaalien palveluiden, kuten neuvolan, päiväkodin ja koulun lisäksi. Esimerkiksi sosiaalipalveluista, kotipalvelusta ja perhetyöstä voi olla suuri apu arjessa pärjäämiseen. (Räty 2002, 164.) Lisäksi perheitä voi helpottaa vertaistuki muilta maahanmuuttajaperheiltä esim. maahanmuuttajayhdistysten kautta.

Räty (2002, 169.) kirjoittaa, että maahanmuuttajanuori rakentaa maailmankuvaansa yhdistämällä yhteiskunnan ja oman etnisen ryhmän arvoja sekä näkemyksiä. Usein maahanmuuttajanuoret turvaavat ikätovereihinsa, josta he saavat vertaistukea. Se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tuo turvaa uudessa yhteiskunnassa, mikä osaltaan taas auttaa kotoutumisessa.

Liebkind (2000, 141) viittaa tekstissään (Wentzel 1998) oppilaiden kokemuksiin siitä, että vanhempien ja opettajien antama tuki on yhteydessä koulumotivaatioon ja sosiaaliseen käyttäytymiseen sekä myönteisen minäkuvan kehittymiseen. Tämä vaatii kouluiltakin resursseja maahanmuuttajalasten opettamiseen ja sekä heidän tarpeidensa huomioimiseksi. Nuoret ovat herkimpiä rasismille sekä syrjinnälle ja näillä on suuri vaikutus sopeutumiseen (Talib ja Lipponen 2008, 63). Opettajilta vaaditaan laajaa tietämystä eri kulttuureista ja ammattitaitoa kohdata maahanmuuttajaoppilaiden perheitä (Talib 2002, 11). Lisäksi Talib (2002, 14) tuo tekstis-

sään esille, että opettajan monikulttuurinen ammatillisuus on yksi suurimmista syrjäytymistä ehkäisevistä tekijöistä. Opettajalla on siis erittäin suuri rooli monikulttuurisen kasvatuksen tukemisessa.

Lasten ja nuorten kohdalla tärkeää olisi tukea toisen kielen oppimista ja monikielisyyttä erityisesti niin sanotuissa nivelvaiheissa, eli lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esikouluun tai nuoren siirtyessä peruskoulusta toiselle asteelle. Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren äidinkieltä tukemalla edistetään myös toisen kielen taidon kehittymistä ja identiteetin kehittymistä. (Martikainen, ym. 2013, 172.)

Haasteellinen asiakasryhmä on yksin tulleet pakolaislapset, joilla voi olla omaan kehitysprosessiinsa liittyvien ongelmien lisäksi traumoja sodasta, pakolaisleireistä ja menetyksistä. Lisäksi perheenyhdistämisprosessiin saattaa kulua pitkiä aikoja, joka osaltaan lisää lapsen stressiä ja pahoinvointia. Nämä lapset tulisi huomioida erityisesti kotouttamisprosessissa ja heidän tulee saada valmiudet yhdistää oma kulttuurinsa ja suomalainen kulttuuri. (Räty 2002, 178.) Näille lapsille myös pysyvät aikuissuhteet ja siteet omaan etniseen yhteisöön ovat tärkeitä. (Talib 2002, 79). Syrjäytymisvaara on korkea sellaisilla lapsilla ja nuorilla, jotka eivät ole sitoutuneet kumpaankaan kulttuuriin vahvasti. Syrjäytymisvaaraan vaikuttavat myös huono kielitaito ja passiivisuus ympäröivään yhteiskuntaan. (Talib 2002, 75–76.)

Maahanmuuttajatyöille voi olla haasteellista vastata yhteiskunnan ja perheen vaatimuksiin, sillä monissa kollektiivikulttuuria edustavissa perheissä odotetaan tytön olevan kuuliainen vanhemmilleen ja auttavan perheestä huolehtimisessa. Tytön voidaan odottaa jopa jäävän koulusta pois esim. hoitamaan sairastuneita pienempiä sisarusiaan. Länsimaisia tapoja ihannoiva tyttö saattaakin joutua haastaviin ristiriitatilanteisiin kotona rajoitusten vuoksi. (Talib & Lipponen 2008, 97 - 98.) Perheen pojille taas saatetaan suoda enemmän vapauksia uudessa kulttuurissa ja heitä usein kannustetaan osallistumaan yhteiskuntaan ja koulunkäyntiin. Maahanmuuttajapojille uuden rooliin omaksuminen vieraassa kulttuurissa on usein vaikeampaa kuin oman kulttuurinsa tyttöillä. (Talib & Lipponen 2008, 98 - 99.)

Cantell (2000, 99–100) kirjoittaa, että monikulttuurisen nuorisotyön yhtenä tavoitteena on aktiivinen eri kulttuuritaustaisten ihmisten kohtaamisen edistäminen. Monikulttuurisessa nuorisotyössä on tärkeää panostaa kulttuuritietouden lisäämiseen ja yhteistyöhön maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa, jotta molemmin puolisista ennakkoluuloja saataisiin vähennettyä. Nuorisotyötä tekevien henkilöiden koulutukseen olisi tärkeää sisältyä perehtyminen kulttuurien väliseen kasvatukseen, kuten suvaitsevaisuuden edistämiseen ja erilaisten ihmisten kohtaamiseen työssä.

5.1 Rasismi

Rasismi on laaja ja historiallinen ilmiö, joka juontaa juurensa Euroopassa 1700- ja 1800-lukujen orjatalouteen ja siirtomaavalloituksiin. Todennäköistä on että useimmissa yhteisöissä on joissakin historian vaiheissa esiintynyt muukalaispelkoa eli *ksenofobiaa*, mutta varsinaiset rasistiset aatteet alkoivat kehittyä vasta 1700-luvulla ”rotu” käsitteen keksimisen myötä. *Rotu* käsitteen takana on ajatus, että ihmiset ovat erilaisia ja eriarvoisia biologisista syistä. (Isaksson 1998–2000.)

Räty (2002, 188) kirjoittaa, että *rasismi* on ideologia, jonka mukaan erilaiset etniset ryhmät voidaan laittaa tiettyyn arvojärjestykseen ryhmän yksilöiden periytyvien sekä muuttumattomina pidettyjen ominaisuuksien perusteella. Nykypäivänä rasismi kuitenkin liittyy enemmän kulttuuriseen erilaisuuteen, toisten kulttuurien parempana pitämiseen, kuin ihmisten biologisiin ominaisuuksiin.

Silloin kun omaa kulttuuria ihannoidaan sekä pidetään parempana kuin muiden ja vierasta ajatellaan kielteisesti, puhutaan *ethnosentrismistä* (Puuronen 2011, 51). Tällöin ihminen tuomitsee ja arvostelee toisia näkökulmasta, jossa pitää omaa kulttuuriaan kaiken keskipisteenä (Räty 2002, 188). Ihmiset ovat myös ennakkoluuloisia sellaisia asioita kohtaan, mitä eivät tunne. *Ennakkoluulo* on perusteeton ja torjuva ennakkokäsitys, jonka muodostetaan mielessä toisesta ihmisestä tai ryhmästä ihmisiä. (Tunnista ennakkoluulo 2013.) *Syrjintää* on sellainen toiminta, joka perustuu erotteluun ihmisten erojen perusteella, joka saattaa heidät eriarvoiseen asemaan (Räty 2002, 189).

Rasismia voi esiintyä niin päiväkodeissa, kouluissa kuin työelämässä ja instituutioidenkin taholta, sekä Internetissä ja journalismissa. Rätty (2002, 194) kirjoittaa, että kyse saattaa olla myös *rakenteellisesta rasismista*, jolloin esimerkiksi maahanmuuttajille ei tarjota riittävää kielenopetusta työpaikan löytämiseksi. Yhteiskunnan taholta tämä voi olla tahatonta, ettei huomata käytäntöjen asettavan henkilöt eriarvoiseen asemaan. Sellainen toiminta, jossa viranomaiset ovat haluttomia ohjaamaan asiakasta hänen etnisen taustansa vuoksi, ja jolloin hän ei saa samanaista palvelua kuin muut, voidaan määritellä *viranomaisrasismiksi*. (Rätty 2002, 194.)

Todennäköisesti Suomessa ennakoluulojen ja syrjinnän kohteeksi joutuvat eniten sellaiset etniset ryhmät, jotka poikkeavat paljon kantaväestöstä ulkonäön, pukeutumisen ja erilaisten kulttuuritapojen vuoksi, kuten esimerkiksi somalit. Joronen & Salonen (2006, 28) kertovat Jaakkolan tutkimuksesta (2005), joka käsitteli suomalaisten suhtautumista maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003, ja siitä tuli ilmi, että suomalaisilla on suuria ennakoluuloja myös islamia kohtaan. Osaltaan tämä saattaa selittyä median antamaan kuvaan ”terroristeista”, jotka usein liitetään islaminuskoon. Joronen ja Salonen (2006) kirjoittavat, että tutkimuksissa on todettu, että jopa 81 prosenttia somalialaisista ja 64 prosenttia arabiankielisistä on kokenut syrjintää rekrytointitilanteissa Suomessa asuessaan. Tutkimuksen perusteella ja ulkomaalaisten työttömyystilastoja selvittämällä on päätelty etnisen syrjinnän olevan yleistä Suomen työmarkkinoilla.

Rastas (2007) kertoo, että kouluissa lapset ja nuoretkin joutuvat kokemaan rasismia. Koululaisten kesken rasismi voi esiintyä esim. nimittelynä ja etnisen taustan omaavan henkilön sulkemisena muun ryhmän ulkopuolelle. Joskus opettajienkin näkemykset ja toiminta voivat olla rasistisia. Tutkimuksia suomalaisesta monikulttuuristuvasta koulumaailmasta on tehty Rastaksen (2007, 115) mukaan jonkin verran ja niiden perusteella voidaan sanoa, että rasismi on läsnä koulumaailmassa vahvasti. Maahanmuuttajien kokemaa syrjintää ja rasismia voivat johtaa haluun eristäytyä valtaväestöstä. Eristäytyminen taas voi aiheuttaa ahdistusta ja psyykkistä pahoinvointia. (Rätty 2002, 195.)

5.2 Rasismien vähentäminen

Rasismi ei automaattisesti katoa yhteiskunnasta, vaikka ilmapiiri muuttuisi monikulttuurisemmaksi. Joronen & Salonen (2006, 31) tuovat esiin tekstissään, että yhdenvertaisuuslain 2004 voimaantulon jälkeen rikosilmoitukset syrjinnästä ovat lisääntyneet, joka on merkki positiivisesta kehityssuunnasta. Puutteellisena nähdään kuitenkin Suomessa rasismirikollisuuden seuranta järjestelmä, jossa rikosten käsittelyä oikeusjärjestelmässä ei seurata tarpeeksi systemaattisesti (Joronen & Salonen 2006, 40).

Lapset ja nuoret ovat herkimpiä rasismien vaikutuksille ja he saattavat häpeillä kohtaamaansa rasismia eivätkä he välttämättä kerro siitä aikuisille. Kouluissa myös opettajien kokemus ja asenteet vaikuttavat paljon koulun ilmapiiriin. Lapsetkin voivat oppia vastustamaan rasismia sellaisessa ympäristössä, missä siitä puhutaan, sitä vastustetaan ja se tuomitaan. Samalla tavalla lapset oppivat rasismiakin ottamalla mallia ympäristöstään. (Rastas 2007, 132.)

Yhteiskunnan ja vanhempien esimerkillä on suuri merkitys lasten ja nuorten asennekasvatuksessa sekä asenteiden muuttamisessa. Opettajien koulutukseen tulisi sisällyttää enemmän tietoa rasismista, että he voivat työssään tunnistaa sen ja perehdytyksestä siihen, miten opettajat voivat tukea rasismia kohdanneita oppilaita. Rasismia kokeneilla tulisi olla mahdollisuus käsitellä kokemuksiaan, jotta he selviytyisivät ja pääsisivät yli näistä kokemuksista mahdollisimman hyvin. (Rastas 2007, 122.)

Rasismien vastaisessa työssä ja sen ehkäisyssä olisi tärkeintä estää rasististen aatteiden leviäminen sellaisiin nuoriin ja lapsiin, joilla ei ole vielä kovin jyrkkiä asenteita (Liebkind 2000, 179). Lapsille ja nuorille tulee antaa mahdollisuus tutustua toisiin kulttuureihin, jolloin he saavat omakohtaista kokemusta ja voivat löytää monikulttuurisia ystäviä. *Kontaktihypoteesin* mukaan paras tapa vähentää ennakkoluuloja ryhmien välillä on saattaa ryhmät tekemisiin keskenään. (Liebkind 2000, 57.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vaasalaisten muslimitaustaisten maahanmuuttajanuorten haasteita kahden kulttuurin välillä. Saatekirje (LIITE 1) ja kyselylomake (LIITE 2) lähetettiin kouluille ja Vaasan vapaa-aikavirastoon maaliskuussa 2013. Tutkimusluvut saatiin maalisi- ja huhtikuun 2013 aikana. Tutkimus on suoritettu toukokuussa 2013 ja vastaukset on analysoitu kesän 2013 aikana.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Kananen (2008, 24) viittaa Straussin & Corbinin (1990) määritelmään, jonka mukaan kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa sellaista tutkimusta, jonka avulla pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Tutkija ei siis saavuta tutkimuksensa tuloksia pelkästään ajattelutyön tai kirjallisen materiaalin avulla, vaan tutkii todellisia ihmisiä ja tekee sen perusteella päätelmiä.

Kananen (2008, 25) viittaa Creswellin (1994) ja Merriamin (1988) teksteihin, että laadulliseen tutkimukseen liittyy suora kontakti tutkittavan ja tutkijan välillä, toisin sanoen tutkija menee ilmiön pariin eli ns. ”kentälle” haastattelemaan tai havainnoimaan. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. Tässä opinnäytetyössä tutkimus tehtiin kyselylomakkeiden avulla. Muita materiaalin keräyskeinoja ovat esimerkiksi haastattelut.

6.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Tutkijat olivat itse läsnä tutkimusta suorittaessa. Tutkimus tehtiin eri kouluissa useampana päivänä ja vastaajat otettiin vastaamaan kysymyksiin yksitellen. Kysymyksiä oli yhteensä 13, joista suurin osa (7 kpl) oli avoimia eli niihin vastaajat saivat vastata vapaasti. Neljä kappaletta kysymyksistä oli strukturoituja, joihin oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Tämän lisäksi kyselylomakkeessa oli puolistrukturoituja kysymyksiä (2 kpl) ja niissä oli sekä valmiita vastausvaihtoehtoja että tilaa avoimille vastauksille.

Strukturoitujen kysymysten vastaukset analysoitiin Excel-ohjelmaa apuna käyttäen. Vastausten määristä piirrettiin pylväsdiagrammit vastausten havainnollistamiseksi. Avoimien kysymysten vastaukset analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen, joka tarkoittaa, että teoreettiset käsitteet luodaan kerätystä aineistosta. (Kananen 2008, 90.) Kysymykset 6. ja 13. analysoitiin teorialähtöistä sisällönanalyysia käyttäen eli deduktiivisesti, koska näihin kysymyksiin teemat oli jo valmiiksi määritetty. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 113) viittaavat Miles & Huberman 1994, Sandelowski 1995, Polit & Hungler 1997 teksteihin, että teorialähtöisen sisällönanalyysin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, esimerkiksi teoriaan tai käsitejärjestelmään.

Tutkimuksen avointen kysymysten ja puolistrukturoitujen kysymysten c. kohdassa on käytetty teemoittelua analysoinnin apuna. Teemoittelu on luokittelumenetelmä, jossa otetaan huomioon erityisesti se, mitä kukin vastaaja on vastannut kyseiseen aihepiiriin liittyen. Saatu aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten ilmaisujen perusteella, jonka jälkeen luodaan ryhmille teoreettiset käsitteet eli teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 108.) Teemoittelua voidaan hyödyntää aineisto- tai teorialähtöisesti. Lisäksi teemojen tulisi valaista tutkimukselle asetettua tutkimusongelmaa, jonka vuoksi on pyrittävä erottelemaan varsinaisen tutkimusongelman kannalta keskeisen aiheet. (Silius 2008.)

6.3 Validiteetti, reliabiliteetti ja eettisyys

Hiltunen (2009) viittaa tekstissään Hirsijärvi ym. 2002 kirjoituksiin validiteetista. Validiteetin tarkoituksena on ilmaista, miten hyvin tutkimuksessa käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa juuri sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on tarkoituskin mitata. Tutkimuksessa validiteettia tuki kyselylomakkeen muotoilu, jonka avulla oli tarkoitus saada mahdollisimman todenmukainen kuva maahanmuuttajanuorten haasteista. Tässä tutkimuksessa kohderyhmän kielitaito ei kuitenkaan vastannut täysin tutkijoiden oletuksia, joten kyselyn vastauksia tarkasteltaessa tämä seikka on huomioitava. Tutkimuksen tulokset vastasivat teoriaosuudessa esiin nostettuja asioita, esim. haasteita sekä tutkijoiden omia oletuksia.

Reliabiliteetti ilmaisee sen, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä (Hiltunen 2009). Tutkimuksen luotettavuutta kuvaa se, että jos tutkimusta tehtäisiin uudestaan samankaltaiselle kohderyhmälle, esim. eri kaupungissa, tulokset olisivat todennäköisesti samansuuntaisia. Suurin osa maahanmuuttajanuorista kohtaa samankaltaisia haasteita asuinpaikasta riippumatta. Mikäli tutkimus toistettaisiin samalle ryhmälle myöhemmin uudestaan, vastaukset muuttuisivat varmaankin jonkin verran vastaajien edistyneen kotoutumisen myötä.

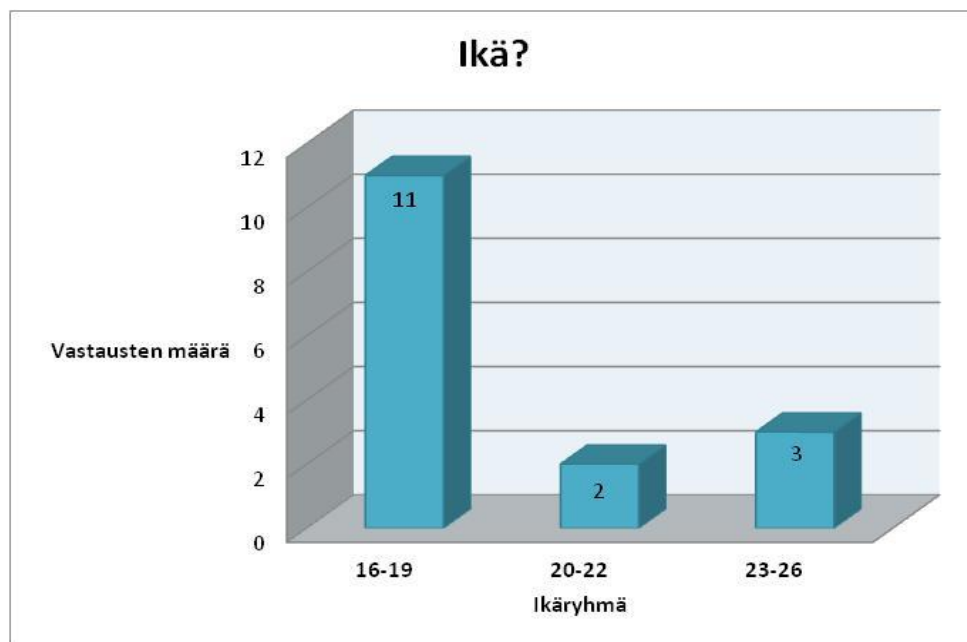
Tutkimuksessa eettisyys on huomioitu muun muassa vastaajien vapaaehtoista osallistumista korostaen ja vastaajien yksityisyys on säilytetty tutkimusta tehdessä. Tutkimuksessa on ollut tilaa vapaille vastauksille, jolloin vastaajien omat mielipiteet tulivat hyvin esille.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen kyselylomakkeessa oli kolmetoista kysymystä ja vastaajia kyselyyn saatiin kuusitoista henkilöä Vaasan alueelta toiseen asteen kouluista. Tutkimustulokset on avattu siten, että strukturoitujen kysymysten vastaukset näkyvät pylväsdiagrammeina. Avoimien kysymysten vastausten teemojen ylä- ja alaluokat ovat esillä taulukoissa, jonka lisäksi yläluokat ilmaisuineen on esitetty myös ympyräkaavioina. Kysymysten 6. ja 13. (teorialähtöinen sisällönanalyysi eli valmiit teemat) vastaukset on jaoteltu alaluokkiin, jotka näkyvät taulukkojen lisäksi ympyräkaavioina. Puolistrukturoitujen kysymysten 7. ja 9. vastauksien ”a” ja ”b” määrät näkyvät taulukossa ja ”c” kohdan (avoinkysymys) vastaukset on teemoiteltu ylä- ja alaluokkiin.

7.1 Vastaajien ikä

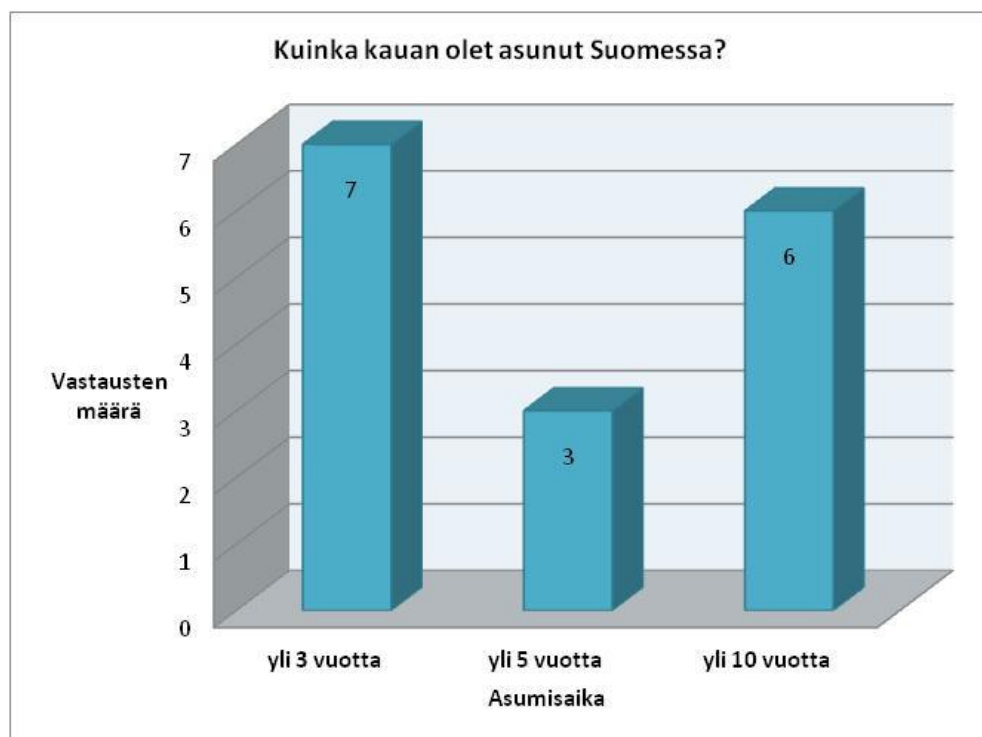
Ensimmäisessä kysymyksessä on selvitetty vastaajien ikä. Kuviossa 1 näkyy vastaajien ikäjakauma. Yksitoista henkilöä (68,8 %) kuului ikäryhmään 16–19-vuotiaat. Ikäryhmään 20–22-vuotiaat kuului kaksi henkilöä (12,5 %) ja 23–26-vuotiaisiin kuului kolme henkilöä (18,8 %).

Kuvio 1. Ikä?

7.2 Suomessa oloaika

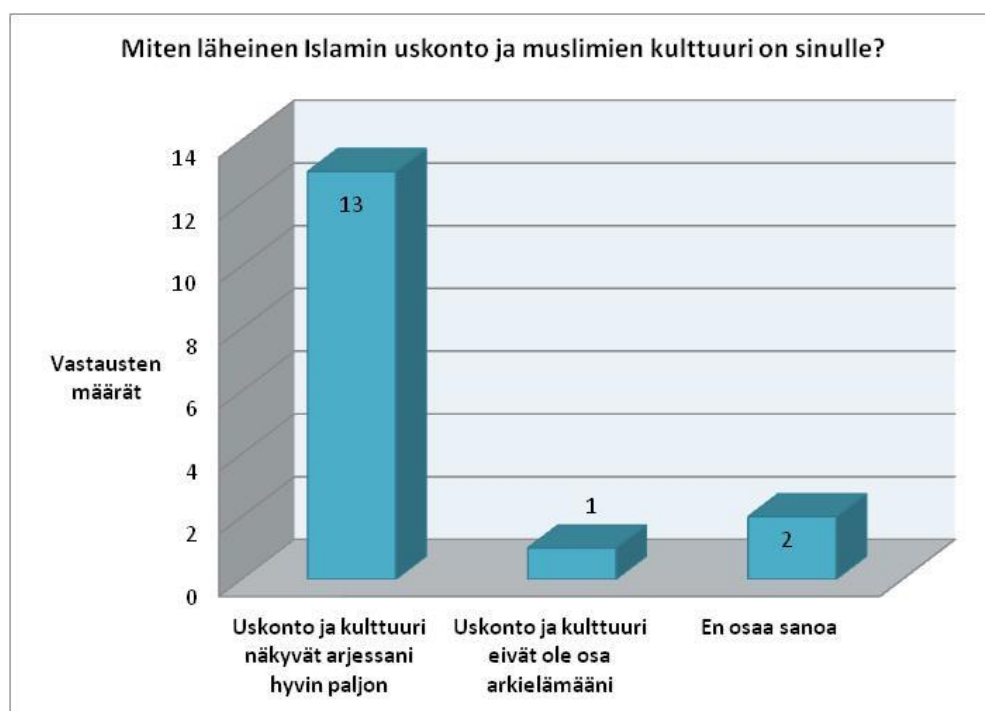
Toisessa kysymyksessä on kysytty vastaajilta heidän Suomessa oloaikaansa. Vastausten perusteella (Kuvio 2) seitsemän henkilöä (43,8 %) on asunut Suomessa yli kolme vuotta. Vastaajista yli viisi vuotta Suomessa asuneita oli kolme henkilöä (18,8 %) ja yli kymmenen vuotta asuneita oli kuusi henkilöä (37,5 %) vastaajista.

Kuvio 2. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

7.3 Uskonto ja kulttuuri

Kolmannessa kysymyksessä on selvitetty kuinka läheinen Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri ovat vastaajille. Kuviossa 3 on esillä vastaajien valinnat. Vastaajista kolmetoista (81,3 %) kertoi, että uskonto ja kulttuuri näkyvät heidän arjessaan hyvin paljon. Yhden henkilön (6,3 %) mukaan uskonto ja kulttuuri eivät ole osa hänen arkielämäänsä. Kaksi vastaajista (12,5 %) eivät osanneet sanoa.

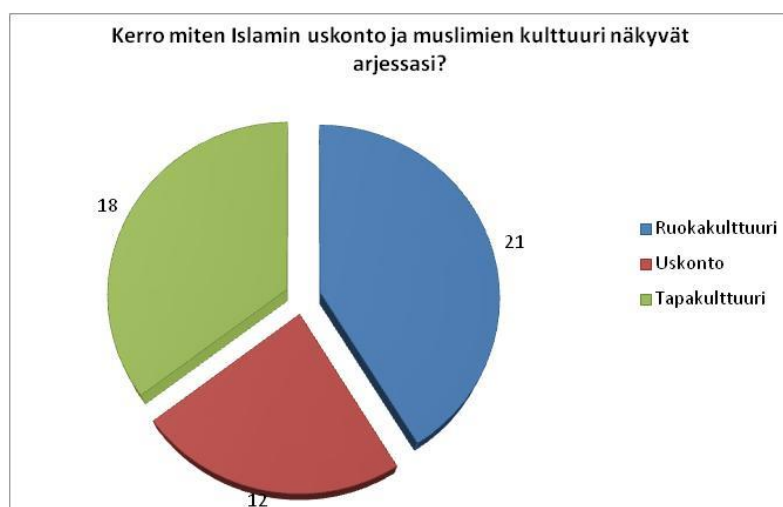
Kuvio 3. Miten läheinen Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri on sinulle?

7.4 Uskonnon ja kulttuurin näkyvyys arjessa

Neljäs kysymys liittyi kolmanteen kysymykseen siten, että ne jotka vastasivat edelliseen ”uskonto ja kulttuuri näkyvät arjessani hyvin paljon”, on pyydetty kertomaan tarkemmin, miten Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri näkyvät heidän arjessaan. Avoimen kysymyksen vastaukset on teemoiteltu ja ilmauksien perusteella ne on jaettu kolmeen yläluokkaan: ruokakulttuuri (21 ilmaisuja), uskonto (12 ilmaisuja) ja tapakulttuuri (18 ilmaisuja). Lisäksi yläluokat ilmaisuineen näkyvät kuviossa 5.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Ruokakulttuuri		21
erilainen ruokavalio	13	
päihteiden käyttö ei ole sallittua	8	
Uskonto		12
uskonnolliset perinteet	12	
Tapakulttuuri		18
pukeutuminen	13	
muiden ihmisten kunnioittaminen	5	
Ilmaisuja yhteensä		51

Kuvio 4. Kysymyksen 4. vastausten teemoittelu

Kuvio 5. Kerro miten Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri näkyvät arjessasi?

7.5 Sopeutuminen

Kysymyksessä viisi (Kuvio 6) on kysytty, oliko vastaajien vaikea sopeutua suomalaiseseen kulttuuriin. Vastaajista kolme (18,8 %) vastasi ”kyllä”, 12 henkilöä (75 %) vastasi ”ei” ja vain yksi henkilö (6,3 %) ei osannut sanoa.

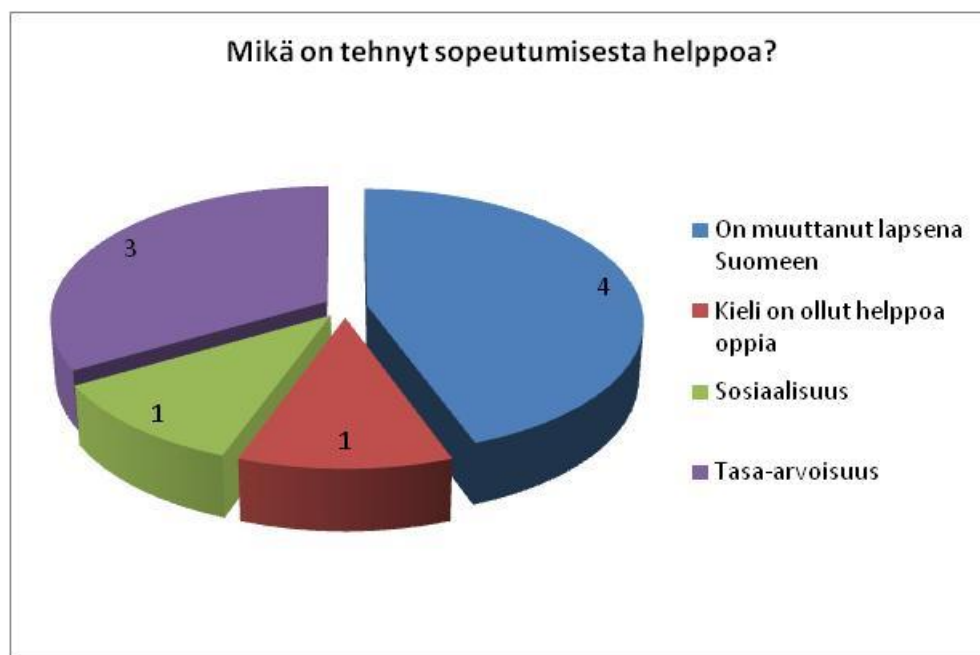
Kuvio 6. Onko ollut vaikea sopeutua suomalaiseen kulttuuriin?

7.6 Mikä on tehnyt sopeutumisesta helppoa tai vaikeaa

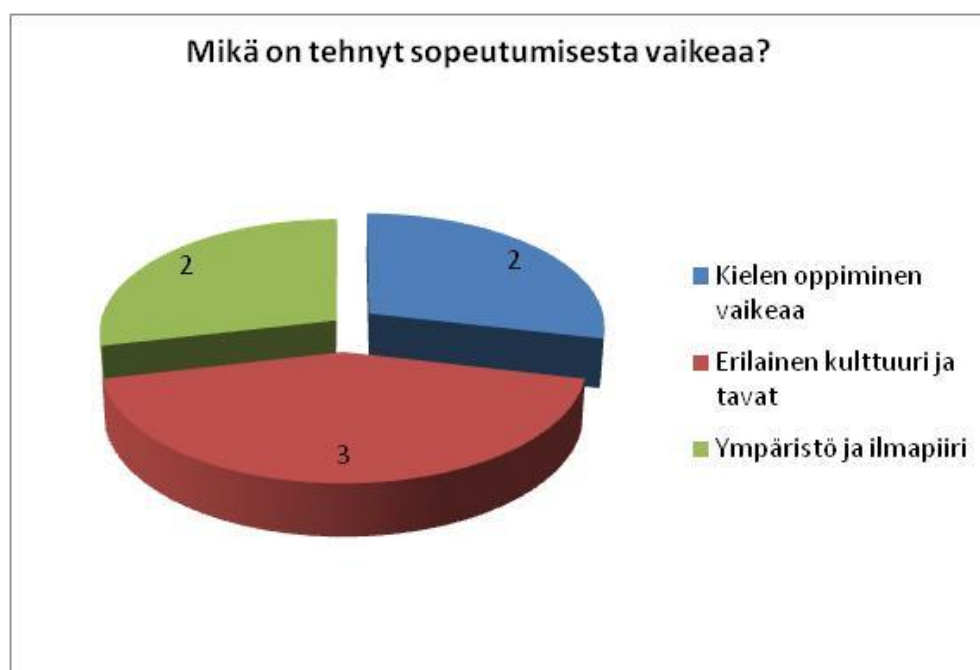
Kysymyksessä kuusi on selvitetty mikä on tehnyt vastaajien mielestä sopeutumisesta helppoa tai vaikeaa. Vastaajien ilmaisut on luokiteltu valmiiden teemojen alle (Kuvio 7). ”Sopeutuminen oli helppoa” teemaan tuli yhteensä yhdeksän ilmaisua ja ”sopeutuminen oli vaikeaa” teemaan seitsemän ilmaisua. Teeman alle ”sopeutuminen oli helppoa” muodostettiin alaluokat: on muuttanut lapsena Suomeen (4 ilmaisua), kieli on ollut helppo oppia (1 ilmaisu), sosiaalisuus (1 ilmaisu) ja tasa-arvoisuus (3 ilmaisua). ”Sopeutuminen oli vaikeaa” teeman alle muodostettiin alaluokat: kielen oppiminen vaikeaa (2 ilmaisua), erilainen kulttuuri ja tavat (3 ilmaisua) ja ympäristö ja ilmapiiri (2 ilmaisua). Alaluokat ilmaisuineen näkyvät kuvioissa 8 ja 9.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
a) Sopeutuminen oli helppoa		9
on muuttanut lapsena Suomeen	4	
kieli on ollut helppo oppia	1	
sosiaalisuus	1	
tasa-arvoisuus	3	
b) Sopeutuminen oli vaikeaa		7
kielen oppiminen vaikeaa	2	
erilainen kulttuuri ja tavat	3	
ympäristö ja ilmapiiri	2	
Ilmaisuja yhteensä		16

Kuvio 7. Kysymyksen 6. vastausten teemoittelu

Kuvio 8. Mikä on tehnyt sopeutumisesta helppoa?

Kuvio 9. Mikä on tehnyt sopeutumisesta vaikeaa?

7.7 Kokemus rasismista

Seitsemännessä kysymyksessä on tiedusteltu vastaajien kokemuksia rasismista Suomessa. Vastaajista seitsemän vastasi ”kyllä” ja yhdeksän ”ei” (Kuvio 10). ”Kyllä” vastanneita pyydettiin kertomaan avoimesti, miten hän on kohdannut rasismia Suomessa. Nämä vastaukset teemoiteltiin neljään alaluokkaan: rasismi koulumaailmassa (2 ilmaisua), ei hyväksyttyä (2 ilmaisua), yleinen haukkuminen (neljä ilmaisua) ja ihmisten ennakkoluulot (2 ilmaisua). (Kuvio 11)

a) Kyllä olen	7
b) En ole	9
c) Jos vastauksesi on kyllä, niin kerro miten.	

Kuvio 10. Kysymyksen 7. vastaajien määrä

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Kyllä		10
Rasismi koulumaailmassa	2	
Ei hyväksyttyä	2	
Yleinen haukkuminen	4	
Ihmisten ennakkoluulot	2	

Kuvio 11. Kysymyksen 7. vastausten teemoittelu

7.8 Kokemus kantaväestön suhtautumisesta

Kysymyksessä kahdeksan on selvitetty miten vastaajien mielestä kantaväestö suhtautuu heidän muslimitaustansa. Kysymys oli avoin ja vastaukset on teemoiteltu seuraaviin yläluokkiin: negatiivisesti (4 ilmaisu), neutraalisti (9 ilmaisu) ja positiivisesti (3 ilmaisu) ja ne näkyvät kuviossa 12. Yläluokat ilmaisuineen näkyvät kuviossa 13.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Negatiivisesti		4
yhteiskunta näkee oman uskonon harjoittamisen negatiivisena	3	
median vaikutus asenteisiin	1	
Neutraalisti		9
puolueettomasti	6	
ei ole ollut ongelmia	3	
Positiivisesti		3
ymmärtäväisesti	3	
Ilmaisuja yhteensä		16

Kuvio 12. Kysymyksen 8. vastausten teemoittelu

Kuvio 13. Miten mielestäsi kantaväestö suhtautuu sinun muslimitaustasi?

7.9 Kulttuurien väliset erot

Kysymyksessä yhdeksän vastaajaa on pyydetty vastaamaan ovatko he kokeneet haasteelliseksi oman ja suomalaisen kulttuurin erot. Vastaajista kahdeksan vastasi ”kyllä” ja kahdeksan vastasi ”en ole”. (Kuvio 14) ”Kyllä” vastanneita on pyydetty kertomaan avoimesti kulttuurien eroista. Alaluokiksi muodostuivat: suuret kulttuurierot (3 ilmaisua), molempien kulttuurien omaksuminen (2 ilmaisua), oman kulttuurin arvostus (5 ilmaisua), uskonto rajoittaa (8 ilmaisua) ja suomalaiset tavat (3 ilmaisua). Nämä teemoitellut vastaukset näkyvät kuviossa 15.

a) Kyllä olen	8
b) En ole	8
c) Jos vastauksesi on kyllä, niin kerro miten.	

Kuvio 14. Kysymyksen 9. vastaajien määrät

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Kyllä		21
Suuret kulttuurierot	3	
Molempien kulttuurien omaksuminen	2	
Oman kulttuurin arvostus	5	
Uskonto rajoittaa	8	
Suomalaiset tavat	3	

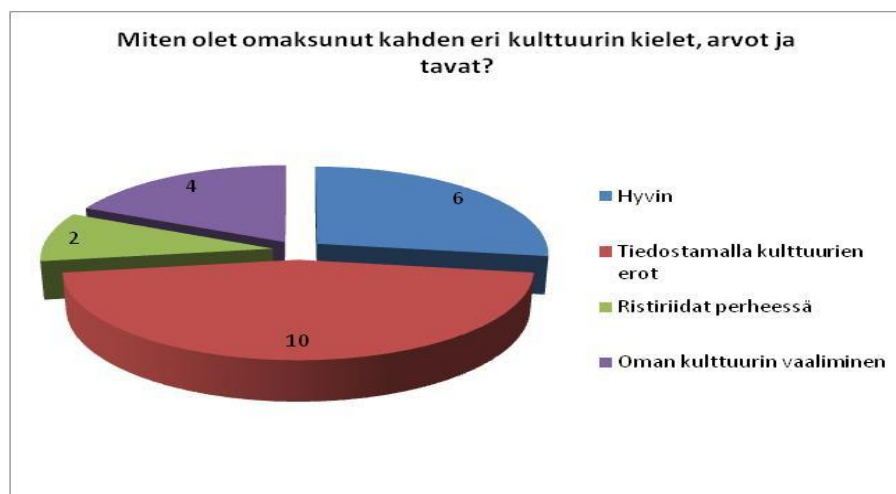
Kuvio 15. Millä tavoin olet kokenut haasteelliseksi oman ja suomalaisen kulttuurin erot?

7.10 Kieli, arvot ja tavat

Kysymyksessä kymmenen on selvitetty miten vastaajat ovat omaksuneet kahden eri kulttuurin kielet, arvot ja tavat. Vastaukset on teemoiteltu ylä- ja alaluokkiin, jotka näkyvät kuviossa 16. Muodostetut yläluokat ovat: hyvin (6 ilmaisuja), tiedostamalla kulttuurien erot (10 ilmaisuja), ristiriidat perheessä (2 ilmaisuja) ja oman kulttuurin vaaliminen (4 ilmaisuja). Teemat näkyvät kuviossa 17.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Hyvin		6
helposti (muuttanut nuorena Suomeen)	4	
hyvin	2	
Tiedostamalla kulttuurien erot		10
yhdistämällä kulttuurien hyvät puolet	3	
ymmärtämällä ja kunnioittamalla molempia kulttureita	3	
tutustumalla suomalaiseen kulttuuriin	4	
Ristiriidat perheessä		2
haasteita vanhempien kanssa	2	
Oman kulttuurin vaaliminen		4
oman kulttuurin ylläpitäminen	4	
Ilmaisuja yhteensä		22

Kuvio 16. Kysymyksen 10. vastausten teemoittelu

Kuvio 17. Miten olet omaksunut kahden eri kulttuurin kielet, arvot ja tavat?

7.11 Kotoutumisen ja sopeutumisen helpottaminen

Kysymyksessä yksitoista vastaajilta kysyttiin mikä heidän mielestään helpottaisi kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista. Vastaukset on teemoiteltu ylä- ja alaluokkiin, jotka näkyvät kuviossa 18. Yläluokiksi muodostui: ennakkoluulottomuus (12 ilmaisu), oma asenne (2 ilmaisu), maahanmuuttopolitiikka (2 ilmaisu), yhteiskuntatietous (14 ilmaisu) ja vapaa-ajan vietto (2 ilmaisu). Yläluokat ilmaisuineen näkyvät kuviossa 19.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Ennakkoluulottomuus		12
uuteen kulttuurin tutustuminen	4	
uusiin ihmisiin tutustuminen	5	
avoin asenne	3	
Oma asenne		2
oma aktiivisuus	1	
olla oma itsensä	1	
Maahanmuuttopolitiikka		2
kotoutumispolitiikka	2	
Yhteiskuntatietous		14
naisten aseman vahvistaminen	2	
opiskelu	12	
Vapaa-ajan vietto		2
harrastukset	1	
toisten maahanmuuttajien tapaaminen	1	
Ilmaisuja yhteensä		32

Kuvio 18. Kysymyksen 11. vastausten teemoittelu

Kuvio 19. Mikä mielestäsi helpottaisi kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista?

7.12 Tulevaisuuden näkymät

Kysymyksessä kaksitoista on selvitetty minkälaisena vastaajat näkevät tulevaisuutensa Suomessa. Vastaukset on teemoiteltu ylä- ja alaluokkiin, jotka näkyvät kuviossa 20. Yläluokiksi muodostui neljä eri teemaa, jotka ovat: positiivisena (14 ilmaisu), töissä tai koulussa (14 ilmaisu), ei tietoa (1 ilmaisu) ja paluu kotimaahan (2 ilmaisu). Yläluokat ilmaisuineen näkyvät kuviossa 21.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
Positiivisena		14
hyvänä	6	
Suomessa	6	
terveenä	2	
Töissä tai koulussa		14
työelämässä	10	
opiskelemassa	4	
Ei tietoa		1
ei tiedä	1	
Paluu kotimaahan		2
omassa kotimaassa	2	
Ilmaisuja yhteensä		31

Kuvio 20. Kysymyksen 12. vastausten teemoittelu

Kuvio 21. Minkälaisena näet tulevaisuutesi Suomessa?

7.13 Neuvoja kotoutumisvaiheessa oleville nuorille

Kysymyksessä kolmesta on pyydetty vastaajia antamaan ohjeita ja neuvoja toisille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen. Vastaajien ilmaisut on luokiteltu valmiiden teemojen alle. ”Opiskelu” teemaan tuli yhteensä seitsemästä ilmaisua, ”harrastukset / vapaa-ajan vietto” teemaan tuli viisitoista ilmaisua, ”ihmissuhteet” teemaan tuli kahdeksantoista ilmaisua ja ”oman kulttuurin ylläpitäminen” teemaan tuli kuusitoista ilmaisua. Teeman alle ”opiskelu” muodostettiin alaluokat: ammatin valinta (1 ilmaisu), opiskelun tärkeys (7 ilmaisua), suomenkielen opettelu (4 ilmaisua), ahkeruus kannattaa (4 ilmaisua) ja tutustu uusiin kulttuureihin (1 ilmaisu).

”Harrastukset ja vapaa-ajan vietto” teemaan alle muodostettiin alaluokat: harrastusten kautta saa uusi ystäviä (4 ilmaisua), kielitaito kehittyy ystävien myötä (1 ilmaisu), harrasta monipuolisesti (4 ilmaisua), opi kokemuksen kautta (1 ilmaisu), harjoita uskontoasi (1 ilmaisu), tapaa ystäviäsi (2 ilmaisua), vietä aikaa perheen kanssa (1 ilmaisu) ja lue kirjoja (1 ilmaisu).

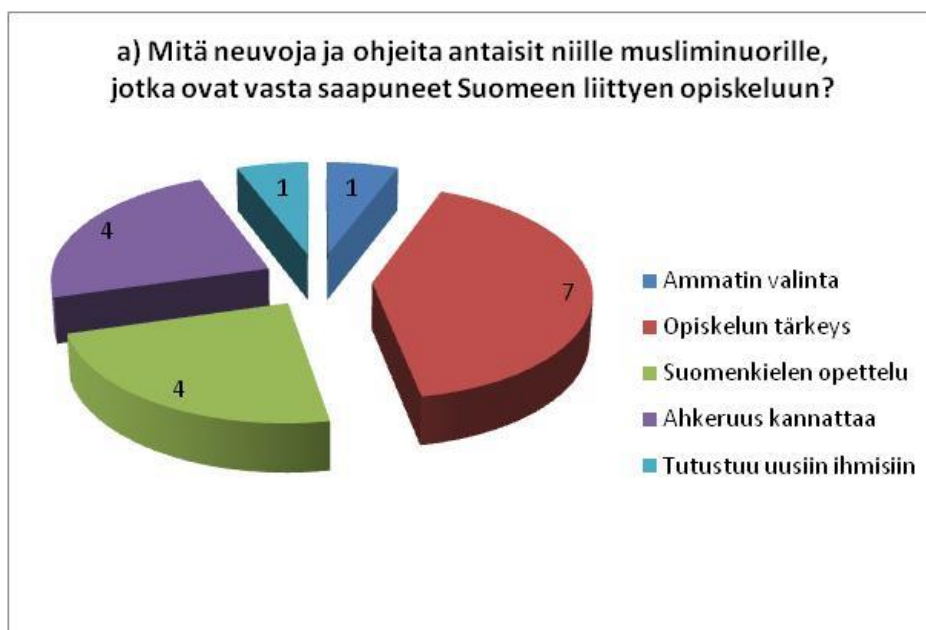
”Ihmissuhteet” teeman alle muodostettiin alaluokat: ole avoin (5 ilmaisua), hanki ystäviä (1 ilmaisu), huomioi kulttuurien erot (1 ilmaisu), uskalla puhua (2 ilmaisua), vietä aikaa ystävien kanssa (1 ilmaisu), ole kohtelias toisille (3 ilmaisua), vanhempien roolin tärkeys (1 ilmaisu) ja kunnioita toisia (4 ilmaisua).

”Oman kulttuurin ylläpitäminen” teeman alle muodostettiin alaluokat: tiedosta kulttuurien erot (2 ilmaisua), hyväksy taustasi (2 ilmaisua), säilytä kulttuuriperintö (8 ilmaisua) ja harjoita uskontoasi (4 ilmaisua).

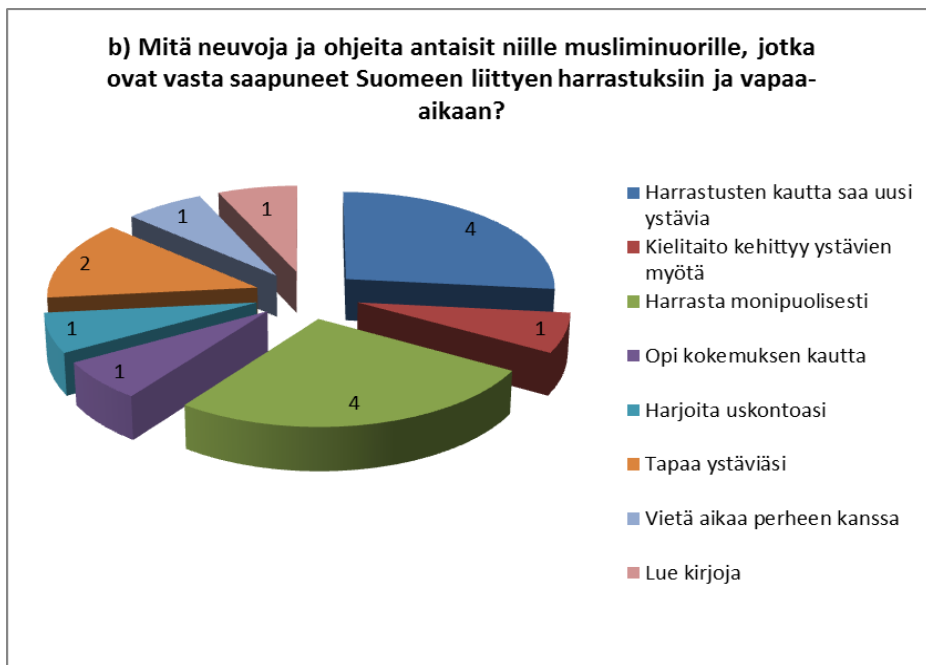
Kuviossa 22 on esitelty teemat ylä- ja alaluokkineen. Alaluokat ilmaisuineen on esitetty kuvioissa 23, 24, 25 ja 26.

TEEMAT	ILMAISUT	YHTEENSÄ
a) Opiskelu		17
ammatin valinta	1	
opiskelun tärkeys	7	
suomenkielen opettelu	4	
ahkeruus kannattaa	4	
tutustu uusiin kulttuureihin	1	
b) Harrastukset / vapaa-ajan vietto		15
harrastusten kautta saa uusi ystäviä	4	
kielitaito kehittyy ystävien myötä	1	
harrasta monipuolisesti	4	
opi kokemuksen kautta	1	
harjoita uskontoasi	1	
tapaa ystäviäsi	2	
vietä aikaa perheen kanssa	1	
lue kirjoja	1	
c) Ihmissuhteet		18
ole avoin	5	
hanki ystäviä	1	
huomioi kulttuurien erot	1	
uskalla puhua	2	
vietä aikaa ystävien kanssa	1	
ole kohtelias toisille	3	
vanhempien roolin tärkeys	1	
kunnioita toisia	4	
d) Oman kulttuurin ylläpitäminen		16
tiedosta kulttuurien erot	2	
hyväksy taustasi	2	
säilytä kulttuuriperinteet	8	
harjoita uskontoasi	4	
Ilmaisuja yhteensä		66

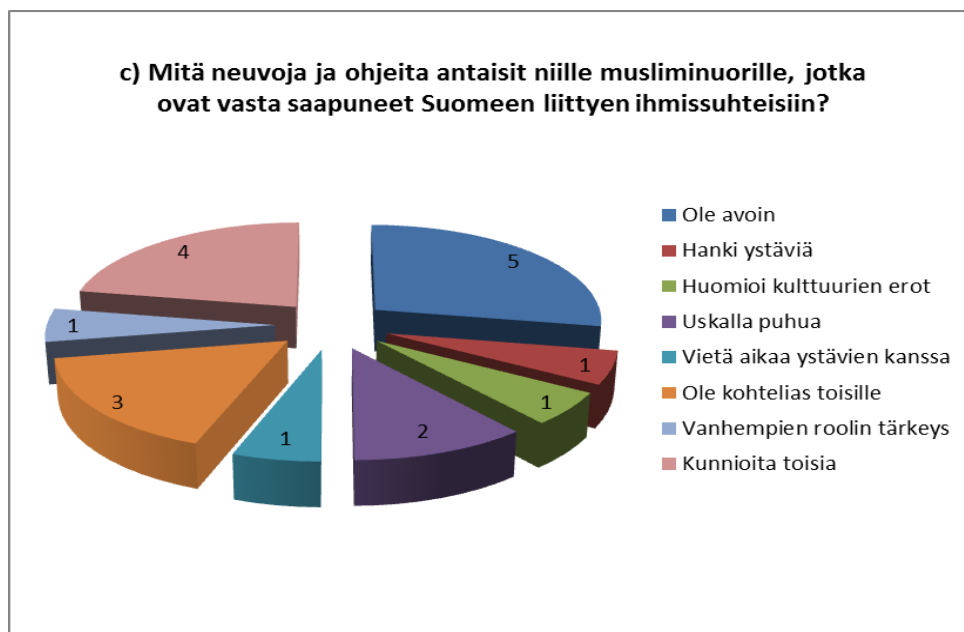
Kuvio 22. Kysymyksen 13. vastausten teemoittelu

Kuvio 23. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen liittyen opiskeluun?

Kuvio 24. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen liittyen harrastuksiin ja vapaa-aikaan?

Kuvio 25. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen liittyen ihmissuhteisiin?

Kuvio 26. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen liittyen oman kulttuurin ylläpitämiseen?

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusongelmana oli se, että minkälaisia haasteita musliminuoret kohtaavat Suomessa ja miten he kotoutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi haluttiin selvittää miten kulttuurierot, ennakkoluulot sekä rasismi vaikuttavat kotoutumiseen ja sitä, miten maahanmuuttajanuoria voitaisiin auttaa integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vastaajista suurin osa oli 16–19-vuotiaita eli 68,8 prosenttia, mutta maassaoloaika vaihteli suuresti: yli kolme vuotta Suomessa asuneita oli eniten eli 43,8 prosenttia, kun taas yli kymmenen vuotta maassa asuneita oli 37,5 prosenttia. Suurin osa vastaajista vastasi, että uskonto ja kulttuuri näkyvät heidän arjessaan hyvin paljon, esimerkiksi pukeutumisen, uskonnollisten perinteiden ja erilaisen ruokavalion myötä.

Suurin osa vastaajista eli 75 prosenttia oli sitä mieltä, että sopeutuminen ei ollut vaikeaa ja siihen on vaikuttanut se, että vastaaja on muuttanut jo lapsena Suomeen. Kuitenkin tutkimuksen mukaan 50 prosenttia vastaajista koki oman ja suomalaisen kulttuurin erot haasteellisena. Sopeutuminen oli ollut vaikeaa erilaisen kulttuurin, tapojen ja kielen vuoksi.

Alle puolet kyselyyn vastanneista oli kokenut rasismia, joka oli tullut esiin useimmiten nimittelynä ja haukkumisena. Kuitenkin suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kantaväestö suhtautuu heidän muslimitaustansa neutraalisti. Ne jotka kokivat kantaväestön suhtautuvaan heihin negatiivisesti, toivat esille yhteiskunnan negatiivisen asenteen islamin uskontoa ja sen harjoittamista kohtaan sekä median antamaan huonoon kuvaan muslimeista.

Vastaajista puolet olivat kokeneet kulttuurien väliset erot haasteelliseksi. Omaa kulttuuria haluttiin arvostaa, mutta toisaalta vastaajat olivat kokeneet oman kulttuurin ja uskonnon rajoittavana tekijänä. Kahden kulttuurin kielet, tavat ja arvot suurin osa vastaajista oli omaksunut hyvin ja sitä on helpottanut molempien kulttuurien eroavaisuuksien tiedostaminen sekä yhdistämällä molempien kulttuurien hyvät puolet. Tämä näkyi niiden vastaajien ilmaisuissa, jotka olivat jo lapsena

muuttaneet Suomeen. Kuitenkin kahden kulttuurin eroavaisuudet olivat kahden ilmaisun mukaan tuoneet perheisiin ristiriitoja.

Vastaajien mielestä kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista helpottaisi yhteiskuntatietous eli opiskelu ja naisten aseman vahvistaminen. Myös oma ennakoluulottomuus vaikuttaa sopeutumiseen. Uuteen kulttuuriin ja ihmisiin tutustuminen nähtiin tärkeänä. Lisäksi suurella osalla vastaajista tulevaisuuden näkymät olivat positiivisia. Vastaajat näkivät itsensä työelämässä tai opiskelemassa. Ainoastaan kaksi ilmaisua toi esille mahdollisen paluun kotimaahan.

Vastaajilta tuli paljon neuvoja ja ohjeita tuleville maahanmuuttajanuorille, muun muassa opiskelun tärkeyttä ja ahkeruutta sekä kielitaitoa korostettiin. Harrastuksiin ja vapaa-ajan viettoon liittyen kannustettiin kokeilemaan erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja etsimään uusia ystäviä harrastusten parista. Ihmissuhteissa korostettiin avoimuutta, toisten kunnioittamista ja kohteliaisuutta. Oman kulttuurin ylläpitäminen nähtiin tärkeänä. Vastaajien mielestä omat kulttuuriperinteet tulee säilyttää ja omaa uskontoa harjoittaa. Kuitenkin kulttuurien erojen tiedostaminen on tärkeää.

Muslimitaustaiset maahanmuuttajanuoret kokivat haasteena suomen kielen oppimisen, ikävät kokemukset rasismista ja kulttuurien erojen aiheuttamat ristiriidat perheen sisällä. Nuoret jotka olivat tulleet Suomeen jo lapsena tai viettäneet maassa useamman vuoden, kokivat että heillä ei ollut haasteita kahteen kulttuuriin sopeutumisessa.

9 POHDINTA

Meille tutkijoille yllätyksenä tuli se, että suurimmalle osalle vastaajista sopeutuminen oli ollut helppoa, vaikka siihen vaikuttikin muutto Suomeen nuorella iällä. Tutkimuksen tulokset vastasivat tutkijoiden ennakko-oletuksia suurimmilta osin. Positiivinen yllätys oli se, että vain alle puolet vastaajista oli kokenut rasismia.

Jälkikäteen pohdimme, että olisimme voineet tiedustella vastaajien kotimaata ja sukupuolta, sillä uskomme äidinkielen ja kotimaan lähtötilanteen vaikuttavan oleellisesti esimerkiksi kielen oppimiseen ja sukupuolen vaikuttavan uuteen kulttuuriin sopeutumiseen.

Totesimme tutkimuksen analysointivaiheessa, että kyselylomakkeen suunnitteluun olisi voinut käyttää enemmän aikaa ja muokata kyselylomake yhtenäisemmäksi analysointia ajatelleen. Kysymykset muodostuivat tyyliltään erilaisiksi, mikä osaltaan hankaloitti tutkimuksen analysointia eri analysointimenetelmien käytön vuoksi. Saimme kuitenkin mielestämme tutkimusongelmaan liittyen hyödyllisiä vastauksia. Myös vastaajien eriasteinen kielitaito toi haasteita, sillä monet heistä eivät ymmärtäneet kysymyksiä täysin vaan me tutkijat avasimme niitä heille tarpeen mukaan. Tämän takia pohdimme, että olisiko pitänyt asettaa kohderyhmälle kriteeriksi pidempi maassaoloaika tai tutkimukseen olisi voinut ottaa mukaan korkeakouluopiskelijoita.

Olisi mielenkiintoista laatia jatkotutkimus samalle kohderyhmälle, esimerkiksi kymmenen vuoden kulutta ja selvittää, ovatko vastaajien näkemykset muuttuneet negatiivisempaan suuntaan. Nuorilla oli erittäin positiivisia näkemyksiä tulevaisuudesta: opiskelusta ja työllistymisestä, joten olisi hyödyllistä selvittää miten nämä tavoitteet ovat toteutuneet ja ovatko he saaneet tarvitsemaansa tukea ja apua yhteiskunnan eri tahoilta. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, onko kahden kulttuurin välissä eläminen helpompaa aikuisiällä jo pidemmän maassaoloajan jälkeen.

LÄHTEET

Borg, S, Ketola, K. Kääriäinen, K. Niemelä, K & Suhonen, P. 2007. Uskonto, arvot ja instituutiot. Suomalaiset World Values -tutkimuksissa 1981 - 2005. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere.

Cantell, M. 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Forsander, A & Ekholm, E. 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Monietnisyys. Yhteiskunta ja työ. 57–82. Toim. Forsander, Ekholm, Hautaniemi et al. Palmenia kustannus. Yliopistopaino. Helsinki.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto.

Hirvisaari, J. 2012. Paremmen maahanmuuttopolitiikan puolesta. Viitattu 11.7.2013. <http://jameshirvisaari.puheenvuoro.uusisuomi.fi/113553-paremmen-maahanmuuttopolitiikan-puolesta>

Häkkinen A & Mattila M. 2011. Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Painosalama. Turku.

Ihmisoikeus.Net. 2013. Oppia ihmisyydestä. Viitattu 11.9.2013. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=siirtolaisuus2>

Isaksson, P. 1998–2000. Suvaitsevaisuus Länsi-Euroopassa. Viitattu 19.8.2013. <http://lyseo.edu.ouka.fi/suvaitsevaisuus/historia/index.htm>

Islamic culture. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 14.9.2013. <http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/>

Jaakkola, M. 1995. Suomalaisten kiristyvät ulkomaalaisasenteet. Painatuskeskus Oy. Helsinki

Jaakkola, M. 2000. Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. 28–55. Toim. Liebkind, K. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Joronen, M. & Salonen, A. 2006. Rasismi ja etninen syrjintä-ajatuksia ja tekoja.. Teoksessa Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005. 15–73. Toim. Salonen, A & Villa, S. Cosmoprint. Helsinki.

Kananen, J. 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kanervo, S & Kaljunen, S. 2007. Maan tapa Suomessa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. Viitattu 15.1.2013. Elektroninen versio osoitteessa: <http://www.turku.fi/public/default.aspx?uielementsiz=4&nodeid=17657>

Karjalainen, K. 1992. Poliittikka, rakenteistuminen ja tulevaisuus. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere.

Kiintiöpakolaiset. Maahanmuuttovirasto 2013. Viitattu 10.9.2013. http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/kiintiopakolaiset

Kommonen, J. 2013. Vaasalaiset kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan 2000-2012. Viitattu 16.6.2013. <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageWithoutBanner.aspx?id=1201042>

Kuka on maahanmuuttaja. 2013. Hilma – vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus. Viitattu 4.9.2013. <http://www.tukikeskushilma.fi/materiaali/index2.php?sivu=1264>

Kuka on maahanmuuttaja. 2011. Tilastokeskus. Viitattu 8.9.2013. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html
http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

L 8.8.1986/609. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 30.4.2004/301. Ulkomaalaislaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

L 20.1.2004/21. Yhdenvertaisuuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

Liebkind, K. 1994. Monikulttuurisuuden ehdot. Teoksessa Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. 224–239. Toim. Liebkind, K. Hakapaino Oy. Helsinki.

Liebkind, K. 2000. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. 171–199. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Maahanmuuttajat. 2013. Väestöliitto. Viitattu 4.9.2013. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/

Maahanmuuttajajärjestöjä. 2013. Vaasan kaupunki. Viitattu 18.8.2013. <http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageWithoutBanner.aspx?id=1182399>

Miettinen, A & Säävälä, M. 2013. Väestöliitto. Maahanmuuton perusteet. Viitattu 9.9.2013.http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilasto-ja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuton-perusteet/

Monikulttuurisuus ja maahanmuutto. 2013. Kunnat.net. Toimittanut Wikman-Immonen, A. Viitattu 9.9.2013.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/aek/maahanmuutto/Sivut/default.aspx#anchor-details>

Muhammed, H. 2011. Yhtä erilaiset. Islam ja suomalainen kulttuuri. Kustannus-osakeyhtiö teos. Helsinki.

Opetushallitus. 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotouttamiskoulutuksen perusteet. Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Osallisena Suomessa. 2012. Vaasan kaupunki. Viitattu 17.9.2013.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Sosiaali_ja_terveys/Projektit_ja_hankkeet/Osallisena_Suomessa

Pakolaisneuvonta ry. 2013. Käsitteitä. Viitattu 10.9.2013.
http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo

Paluumuuttajat. 2013. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 10.9.2013.
<http://www.migri.fi/paluumuutto>

Pavla, H. & Perho, I. 1998. Lukijalle. Miten elää muslimina. Teoksessa Islamilainen kulttuuri. 9-11, 31-32 & 36. Toim. Pavla, H. & Perho, I. Otavan kirjapaino. Keuruu.

Pietikäinen, S. 2002. a. Etniset vähemmistöt uutisissa-käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa. Teoksessa Etnisyys ja rasismi journalismissa. 14-30. Toim. Raittila, P. Vammalan kirjapaino Oy. Vammala.

Pietikäinen, S. 2002. b. Media, kieli ja etniset identiteetit. Teoksessa Moniääninen Suomi. 241-255. Toim. Laihiala-Kankainen, S., Pietikäinen, S. & Dufva, H. Jyväskylän yliopistopaino.

Punaisen Ristin nuoret aktiivisina rasismia vastaan. 2012. Viitattu 11.8.2013.
<http://www.punainenristi.fi/uutiset/20120403/punaisen-ristin-nuoret-aktiivisina-rasismia-vastaan>

Projektit ja hankkeet. 2012. Vaasan kaupunki. Viitattu 9.9.2013.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Sosiaali_ja_terveys/Projektit_ja_hankkeet

Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Gaudeamus Helsinki University Press. Oy Yliopistokustannus. Raamatutrukikoda. Tallinna.

Raittila P. 2009. Journalismien maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista. Teoksessa En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, moni-

kulttuurisuudesta ja kritiikistä. 67–75. Toim. Keskinen, S & Rastas, A & Tuori S. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto. Tampere.

Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. 122, 132. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere.

Reimari.2013.a. Viitattu 9.9.2013. <http://www.reimari.info/vaasa/kerhot/>

Reimari 2013.b. Viitattu 17.9.2013. <http://www.reimari.info>

Räty, M. 2002. Maahanmuutaja asiakkaana. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Silius, K. 2008. Teemoittelu ja tyypittely. Tampereen teknillinen yliopisto.

Suomalaisten alkoholin käyttö. 2008. Päihdelinkki. Viitattu 11.7.2013. <http://www.paihdelinkki.fi/alkoholineuvonnan-opas/suomalaisten-alkoholinkaytto>

Suomalainen tapakulttuuri. 2005. Viitattu 5.7.2013. http://www.infopankki.fi/fi-FI/Suomalainen_tapakulttuuri/

Suomen humanitäärinen toiminta. 2013. Yhdistyneet Kansakunnat. Viitattu 10.9.2013. <http://www.yk.fi/node/471>

Syntyvyys aleni edelleen hieman. 2013. Tilastokeskus. Viitattu 5.7.2013. https://www.tilastokeskus.fi/til/synt/2012/synt_2012_2013-04-12_tie_001_fi.html

Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Talib, M-T & Lipponen,P. 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Painosalama Oy. Turku.

The Culture of Afghanistan. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 14.9.2013. http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Afghanistan/Afghanistan_Muslim_culture.html

The Culture of Egypt. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013. http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Egypt/Egypt_Muslim_culture.html

The Culture of Jordan. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013. http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Jordan/Jordan_Muslim_culture.html

The Culture of Libya. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013. http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Libya/Libya_Muslim_culture.html

The Culture of Morocco. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013. http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Morocco/Morocco_Muslim_culture.html

The Culture of Oman. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013.
http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Oman/Oman_Muslim_culture.html

The Culture of Qatar. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013.
http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Qatar/Qatar_Muslim_culture.html

The Culture of Turkey. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013.
http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Turkey/Turkey_Muslim_culture.html

The Culture of United Arab Emirates. 2003-2009. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013.
http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/UAE/UAE_Muslim_culture.html

The Culture of Yemen. 2003-2007. HilalPlaza.Com. Viitattu 16.9.2013.
http://www.hilalplaza.com/islamic-culture/Yemen/Yemen_Muslim_culture.html

The Schengen area and cooperation. 2009. Europa. Viitattu 10.9.2013.
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_en.htm

Tolppanen, M. 2010. Kantasuomalaiset ja maahanmuuttajat sotajalalla. Ajankoh-
 tainen kakkonen. Viitattu 16.6.2013.
http://www.youtube.com/watch?v=fsXk0_v9Gho&feature=related

Tunnista ennakkoluulosi. 2013. ETNA. Etninen tasa-arvotyöelämässä. Viitattu 25.8.2013. <http://www.etna.kaapeli.fi/ennakkoluulot.htm>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gumme-
 rus kirjapaino. Helsinki.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Viitattu 13.9.2013.
http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut

Ulkomaalaistoimisto. 13.8.2012. Vaasan kaupunki. Viitattu 16.9.2013.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Julkiset_palvelut/Maahanmuuttajat_/Ulkomaalaistoimisto

UNHCR. 2001-2013. Viitattu 10.9.2013.
<http://www.unhcr.org/pages/49c3646c2.html>

Uskonnot Suomessa. 2006. Uskonnot-Suomessa-hanke. Viitattu 9.7.2013.
<http://www.uskonnot.fi/uskonnot/>

Uusi henkisyys ja karismaattinen kristillisyys kiinnostavat suomalaisia. 2008.
 Suomen ev.lut. kirkko. Viitattu 9.7.2013.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/33AC07A331619CA0C22574B700428144?OpenDocument&lang=FI>

Vaasassa halutaan kuulla maahanmuuttajia. 2012. Vaasalainen kaupunkiblogi. Vaasalaisia.info. Viitattu 18.8.2013.
[http://www.vaasalaisia.info/index.php?url=archives/3243-Vaasassa-halutaan-kuulla-maahanmuuttajia.html&serendipity\[cview\]=linear](http://www.vaasalaisia.info/index.php?url=archives/3243-Vaasassa-halutaan-kuulla-maahanmuuttajia.html&serendipity[cview]=linear)

Vaasan kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma. 2008. Ulkomaalais-toimisto. Vaasan kaupunki. Viitattu 11.8.2013.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vaasa.fi%2FLink.aspx%3Fid%3D1098367&ei=3MIHUuaUJIyO4gSD1YGADA&usq=AFQjCNHdb6LcJTli0zhsOiakblp0GNIRug&bvm=bv.50500085,d.bGE>

Vastaantokeskusinfo. 2009. Viitattu 11.8.2013.
<http://vastaantokeskusinfo.wikidot.com/vaasa>

Väestöliitto. 2013. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 9.9.2013.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Väestö. 2013. Tilastokeskus. Viitattu 9.9.2013.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Welcome Office. 2013. Viitattu 9.9.2013. <http://www.vaasa.fi/welcomeoffice>

Welcome Office. 2013. Vaasan kaupunki. Viitattu 17.9.2013.
<http://www.vaasa.fi/WebRoot/380444/Vaasa2010SubpageWithoutBanner.aspx?id=1223839>

Zandkarimi, M. 2013. Luento: Monikulttuurisuus koulutus. 30.8.2013. Vaasa.

Ääriyhmä osoitti mieltä Vaasan torilla. 2012. Pohjalainen. Viitattu 16.6.2013.
<http://www.pohjalainen.fi/uutiset/maakunta/aariryhma-osoitti-mieltaan-vaasan-torilla-1.1290476>

SAATEKIRJE TUTKIMUKSEEN

8.3.2013

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Vaasan ammattikorkeakoulusta sosiaali- ja terveysalan yksiköstä. Olemme tekemässä tutkintoomme liittyvää opinnäytetyötä, jonka aiheena on ”Muslimitaustaisten maahanmuuttajanuorten haasteet kahden kulttuurin välillä.”

Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää maahanmuuttajanuorten kotoutumista ja selvittää, minkälaisia haasteita he kohtaavat suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tutkimus tehdään oheisen kyselylomakkeen avulla. Kyselyyn vastataan nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaajat voivat myös halutessaan osallistua videon tekemiseen kertomalla omia kokemuksiaan kotoutumisesta ja antamalla neuvoja toisille maahanmuuttajanuorille. Osallistumislomake löytyy kyselylomakkeen viimeiseltä sivulta. Videota tullaan hyödyntämään Vaasan Reimarin monikulttuurisen nuorisotyön puolella.

Pyydämme teitä ystävällisesti täyttämään oheisen kyselylomakkeen. Kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin:

Lema Mamuzai

Tiina Rajala

e1001497@edu.vamk.fi

e1001343@edu.vamk.fi

KYSELY

” MUSLIMITAUSTAISTEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN HAASTEET
KAHDEN KULTTUURIN VÄLILLÄ”

Kyselyyn vastataan nimettömänä.

1. Ikä

- a) 18-20
- b) 21-23
- c) 24-26

2. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

- a) yli 3 vuotta
- b) yli 5 vuotta
- c) yli 10 vuotta

3. Miten läheinen Islamin uskonto ja muslimien kulttuuri on sinulle?

- a) Uskonto ja kulttuuri näkyvät arjessani hyvin paljon
- b) Uskonto ja kulttuuri eivät ole osa arkielämääni
- c) En osaa sanoa

4. Jos vastasit edellisen kysymyksen a) kohtaan, niin kerro miten islamin uskonto ja muslimien kulttuuri näkyvät arjessasi? (Esim. pukeutuminen, erityisruokavalio, jne.)

5. Onko ollut vaikea sopeutua suomalaiseen kulttuuriin?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

6. Jos vastasit edellisen kysymyksen a) tai b) kohtaan, niin kerro mikä on tehnyt sopeutumisesta helppoa tai vaikeaa?

7. Oletko kohdannut rasismia Suomessa?

a) Kyllä olen

b) En ole

c) Jos vastauksesi on kyllä, niin kerro miten.

8. Miten mielestäsi kantaväestö (suomalaiset) suhtautuu sinun muslimitaustaasi?

9. Oletko kokenut haasteelliseksi oman ja suomalaisen kulttuurin erot?

a) Kyllä olen

b) En ole

c) Jos vastauksesi on kyllä, niin kerro miten.

10. Miten olet omaksunut kahden eri kulttuurin kielet, arvot ja tavat?

11. Mikä mielestäsi helpottaisi kotoutumista ja uuteen kulttuuriin sopeutumista?

12. Minkälaisena näet tulevaisuutesi Suomessa?

13. Mitä neuvoja ja ohjeita antaisit niille musliminuorille, jotka ovat vasta saapuneet Suomeen, liittyen:

a) opiskeluun?

b) harrastuksiin / vapaa-ajan viettoon?

c) ihmissuhteisiin?

d) oman kulttuurin ylläpitämiseen?

Tähän voit kirjoittaa yhteystietosi, jos haluat osallistua videon tekemiseen. Videolla voit kertoa omasta kokemuksestasi ja antaa neuvoja muille maahanmuuttajanuorille.

Video tullaan käyttämään digitaalisen tarinan tekemiseen, joka menee Vaasan Reimarin monikulttuurisen nuorisotyön käyttöön.

Nimi:

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite:

Otamme myöhemmin yhteyttä ilmoittautuneisiin puhelimen tai sähköpostin välityksellä.

Kiitos paljon ajastanne ja vastauksistanne!

Sosionomiopiskelijat:

Lema Mamuzai & Tiina Rajala